Novi dni

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

· NOWI DNI ·

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК XII | СІЧЕНЬ — 1961 — JANUARY | Ч. 132

Марко АНТІОХ

Різдвяна елегія

Б'є за вікном копитом кінь. Туман
Гойдається і лине в ніч Різдвяну.
Мороз синіє... І святий пеан
Гудуть осніжені соборні бані.

Гуде Різдво: лунають колядки,
В гудінні сяє вулик небозводу...
Тобі привітний рух дівочої руки,
А коням пити свіжу зимну воду.

Ти, як вощина, догориш, спливеш, —
Лишиться спокій і холодний роздум
І будеш ти один собі без меж
Вести рахунок сльотам і морозам.

І вийдеш ти під ялинковий спів,
Ще раз поглянеш на зимові зорі:
Незмінне сяйво зоряних вогнів,
Незмінне сяйво і свічок в соборі.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Ситник Михайло — Перший сніг 1
Лазорський М. — Гетьман Розумовський 2
Коваленко Л. — Мусина бухгальтерія з Богом 8
Михайлів Ю. — Фрагменти спогадів про Г. . Нарбута 10
Онуфрієнко В. — Із сучасної поезії 13
Суханко Є. — Виховання правильної звуковимови 14
Чапленко В. — Творча туга за Батьківщиною 17
Стеблець В. — Книжка про польське варварство 18
Каганович Р. А. — Спленомегалія 19
Гончар О. — Дніпровський вітер 20
Мелащенко П. — Непорозуміння, та ще й велике 23
Пархоменко В. В. — Мисливські багатства 24
Листування. Дописи. Некрологи.

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Андріївський собор у Києві.

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Бондар Т., Чікаго, США 4
Буштрук П., Торонто, Канада 2
Манченко Іван, Бруклин, США 1
Садівничий Д., Кливленд, США 1
Романенко Гр., Торонто, Канада 1
Кондратенко П., Детройт, США 1
Гай-Головко Ол., Вінніпег, Канада 1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛІВ ЖЕРТВУВАЛИ:

Бондар Т., Чікаго, США 5.00
Рибальченко М., Сиракюзи, США 4.00
Манченко Іван, Бруклин, США 3.50
Петрачек В., Нью-Глазго, Канада 1.50
Іваненко Н., Каледон Іст, Канада 1.50
о. прот. Чумак І., Гартфорд, США 1.25
С. С., Міннеаполіс, США 1.00
Баран М., Чікаго, США 1.00
Шпаківська Олена, Нью-Йорк, США 1.00
Збірка на іменинах у Наталки Говорун (через **І. Кузьменка)**, Торонто 23.00
В тому числі:
Білошицький Сергій 5.00
Білошицька Надія 5.00
Говорун Надія 5.00
Волошин Іван 2.00
Кузьменко Р. 2.00
Говорун Петро 2.00
Калашник Андрій 2.00

Сердечно дякуємо всім за допомогу!

Редакція.

УСІХ НАШИХ ЧИТАЧІВ І СПІВРОБІТНИКІВ
ВІТАЄМО
З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ
ТА БАЖАЄМО ЩАСТЯ Й ДОБРОБУТУ
В НОВОМУ РОЦІ!

Редакція.

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во "Нові Дні", редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: $ 3.50, піврічна $ 2.00

США — річна: $ 4.00, — піврічна: $ 2.50 амер.

Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грішми).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd. London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide, South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Аргентині:

"Peremoha", 25 de Mayo 479 (26), Buenos Aires, Argentina

Передплата: річна 25 пезів, піврічна 15 пезів

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

ВЕЛИКА МЕБЛЬОВА КРАМНИЦЯ БУРЛАКОВА

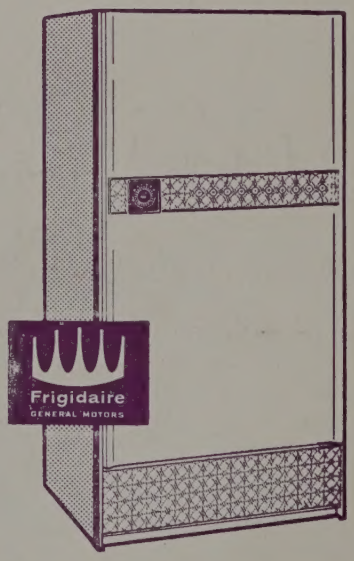

ХОЛОДІЛЬНИК МАРКИ FRIGIDAIRE

Великий вибір хатніх і конторських меблів.

Електричні прилади та інше.

Читачам "Нових Днів" — спеціяльна увага і знижка.

BURLACOFF'S FURNITURE

619 Queen St. W.

Toronto, Canada.

Tel. EM 8-6812

Authorized as second class mail, Post Office Dept.. Ottawa.

Printed by KIEV PRINTERS LIMITED, 686 Richmond St. W., Toronto, Ont., EM. 3-7839, Canada

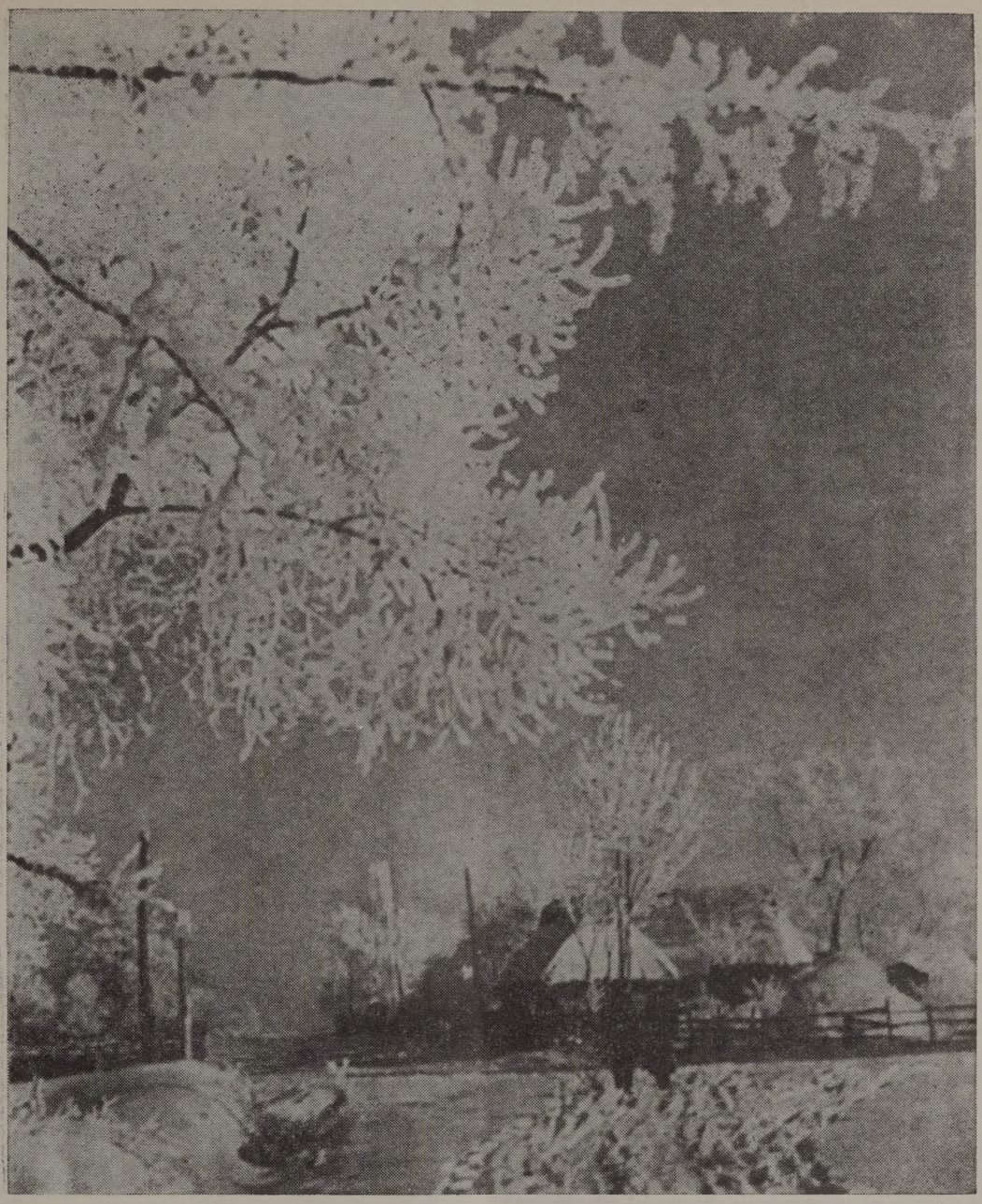

Михайло СИТНИК

Перший сніг

Мов з лебедів обсипаний пушок,
Нерушений лежить на пішоході,
По нім я рано першим перейшов —
Від мешкання до нашого заводу.

За комір безнастанно падав сніг
І краплями стікав по теплій шиї,
Мов сльози після найдорожчих снів
Про наш, про мій каштанний, світлий Київ:

Бульвар Шевченка. Ботанічний сад
І на щоках коханої рум'янці...
Ряди тополь, що наче новобранці,
Зальоденіли, виструнчившись вряд.

А ще Поділ, доріжка до Дніпра,
Засніжена і вже безлюдна пристань,
І вся моєї юности пора —
Незаймана, як перший сніг, і чиста.

Це все майнуло у короткім сні,
Немов у казці, як в найкращім фільмі...
Я на завод ішов, і перший сніг
Загущував душі дошкульний біль мій.

На вулицях людей ще не було,
І може через те у ті хвилини —
Я був найбільш подібний до людини,
В якої серце ще не відцвіло,

Микола ЛАЗОРСЬКИЙ

Гетьман Розумовський

(Уривок з романа-хроніки тої ж назви)

На новий рік відбулась елекція. Пишна... бучна. Старі люди не бачили такого дива, казали вони. Знали, як вибирали Данила Апостола, як пили-гуляли, з мушкетів гриміли, носили на руках старого гетьмана, гукали його здоров'я... А все ж такого блиску, такої паради й гомону-розголосу не бачили, не чули. І після довго гомоніли по всій Гетьманщині про незвичайну елекцію графа Кирила Розумовського: "Вибирали на гетьмана однаково, мов би як і короля".[1]

Ще зранку на головних вулицях старого Глухова вишикувались полки. Ближче до соборного майдану стояли полки Лубенський, Кропив'янський, Полтавський та Прилуцький з прапорами та бунчуками... Куди не кинь оком — синіли та червоніли верхи козацьких шапок, лисніли на холодному сонці списи та мушкети, черчаті пояси, срібні вуздечки, кульбаки, мережані золотими бляхами. Народ юрбився по всіх вулицях та завулках; селяни з'їхалися з близьких і далеких сіл та містечок, слобід і хуторів; духівництво в блискучих ризах зранку правило службу Божу, все з Києва; прибули студеї Могилянської академії співати кантату. За церквою, мов на ярмарку: нашвидку розташувались крамарі, бублейниці, перепічайки, ластьонниці, гороховяниці; меткі жиди розложили на столах намисто, срібні дукачі, скиндячки, жовтогарячі хустки, заполоч, голки, блейвас... Геть далі, у степах, чорніли куфи з горілкою під охороною сердюків. Курився дим... В ясному, погожому ранку веселими цяточками мерехтіло полум'я і тут, і там, і навіть на галявині Сорочого гаю. Дратував смачний дух печені: то козацькі кашовари смажили дичину й варили кашу з салом.

На майдані було завізно й гамірно. Всі дивились на широку вулицю, виглядали дива. Високий і тонкий, як жердина, маляр нишпорив серед юрби зі стосом малюнків під пахвою. Він тикав усім образ "Козака Мамая" і жахливо божився пеклом і гарячою смолою, що продає образ "самого графа Кирила, нашого коханого гетьмана".

— Чого ж він з таким довгим вусом? — питала молодиця, повертаючи малюнка на всі боки. — Кажуть, він молодий, без вусів...

— Позичив на той час у батька, — сміявся чорнявий ремісник, ковтаючи горохвяника.

В іншому кутку якийсь волоцюга бив великим гаком по старій підкові на мотузку й хрипко гукав:

— На щастя... на здоров'я... Хто купить на щастя підкову! Зірвано з ноги коня, яким їхав молодий Розум до столиці. Купуйте, панство! Хапайте клад... Адже завтра будете багаті... матимете повну шапку червінців... Хо-хо... ось де багатство... з легкої руки пана гетьмана...

— Наливочки... солодкої наливочки малісіньку чарочку зі столу гетьманського... За здоров'я гетьмана... Сьогодні ж будете з грішми за пів таляра!

— Подайте сліпому каліці, невидющому старцю шеляга... На щастя... За гетьмана...

Бурсаки глухівської бурси вже виводили канту, швидко скомпонована на честь електора... бриніла бандура...

На майдані шемрів гамір, сміх, дотеп. Аж ось ударили в дзвона. Всі поскидали шапки і втопили очі туди, звідкіль мусила йти процесія. Гримнула команда, і по полках зашелестіло: козацтво водночас вихопило з піхов шаблі. З-за рогу виткнулась карета графа Гендрікова — у ній сидів охоронець державної печатки генерал Писарев. Він держав на шовковій подушці московського герба й царську грамоту — дозвіл на вибори гетьмана. Граф Гендріков їхав слідом за каретою верхи на воронім коні з прапором святого Андрія Первозваного. Водночас святочно виступали старшини: генеральний хорунжий Микола Ханенко, генеральний писар Андрій Безбородько, генеральний підскарбій Михайло Скоропадський та генеральний суддя Михайло Забіла — усі з клейнодами своєї ранги. За ними йшли генеральний бунчуковий Лизогуб та генеральний осавула Жураковський — обидва несли образ святої Покрови в золотих шатах. Окремо виступав генеральний обозний Семен Кочубей з булавою, оздобленою діямантами та оправленою в золото й срібло, ніс він її на червоній подушці з великими китицями; поруч булави лежала бойова важка шабля, знята козаками ще під Віднем з великого турецького візира Мустафа Паші.

Осавула Валькевич та полковник Абаза йшли з портретом государині Єлисавети на рушниках, гаптованих трояндами, тримаючи високо сурми, голосно сурмили сурмачі, тоді як усе козацтво держало висмикнуті з піхов шаблі. За сурмачами їхали пани полковники з полковими корогвами. Ясніючи коштовними ризами, панотці з усіх глухівських церков кадили смирною з коштовних кадил. Сердюки сунули лавою, вигравчи на баских конях, усі у вельветах, усі в шапках з червоними китицями. Дзвони гули по всьому місту. Народ натовпом без шапок стояв по всіх вулицях ген аж до Муравського шляху. Усі полки вишикувались перед церквою по обидва боки і з шаблями над головою пропускали духовенство. Граф Гендріков, огрядний чоловік з рудою бородою, важко зліз з коня і ступив на паперть. Тут його зустрів митрополит Рафаїл з усім кліром і хором.

Почалась врочиста Божа служба. Вона тривала

---

[1]) У місті Глухові на виборах гетьмана самого Розумовського не було. Його заступав тут старий граф Гендріков, він і репрезентував Розумовського, як кандидата на гетьмана. Сам же Розумовський у цей час жив за кордоном. Коли приїхав з мандрівки до Петербурґу, зараз же і взяв шлюб з Катериною Наришкіною, сестрою імператриці Єлисавети. Тільки через півтора року по виборах приїхав в Україну до міста Батурина з дружиною й великою обслугою.

довго за всіма приписами церковних прав, як велить звичай для такого великого дня.

**
*

Коли генеральна й полкова та сотенна старшина рушила з Божого храму, усі полки привітали її гучним привітом — СЛАВА! Граф Гендріков ступив до помосту, застеленого китайкою із зеленими ретязями. Огрядний москвин з лисою головою й червоним носом перехрестився широким хрестом і поволеньки махнув рукою. Навколо все принишкло. Граф витер хусткою вуса і взяв з рук генерала Писарева грамоту з двома восковими печатками на жовтому шнурі. Знов перехрестився і став щосили вигукувати:

— Її імператорська величність по милосердю своєму й доброті снізойшла до молінь-благань малоросійського народу поновити гетьманат на Гетьманщині. Її величність в цей день Нового року соізволила дозволити всьому козацькому народу обрати гетьмана за старими звичаями. Це право могутня й добра государиня дала всьому поспільству Гетьманщини, вірячи, що за Божою допомогою козацький народ вибере на гетьмана мужа зело мудрого, зело достойного, мужа такого, який би керував вашим краєм справедливо, у страху Божому й щирому послуху престолу Російської держави, щоби той обраний на високий пост муж був вірним слугою отеєчеству разом з усім поспільством та беззастережно справляв усі накази її імператорської величности та накази вищої московської ради.

Гендріков оглянув козацтво, панів полковників і всю генеральну старшину.

— Милостива наша государиня, — гримів він, згортаючи наказа, — призначила вибори на сьогодні, після Божої служби, за вашим почином і нашою допомогою та допомогою Господа Бога. Починаймо ж вибори достойного мужа, як указала її величність государиня Російської імперії. Вибори доручено вести панові генералові двора Писареву.

Тоді виступив генерал Писарев, високий чоловік з сивими вилицями й кошлатими вусами. Він був у зеленому військового строю сурдуті й чорною із золотими галунами "треуголкою". Писарев підійшов військовим кроком до поручнів помосту, скинув свого дивного кашкета з голови і витяг з обшлага якогось папера.

— Пани генерали, пани полковники, шляхетне козацтво, лицарі-січовики, христолюбивий народ Гетьманщини! — гукнув він хрипким басом, — кого хочете обрати на гетьмана у козачій нашій Гетьманщині? Чи є серед вас такий зело мудрий чоловік, якого б ви хотіли нагородити гетьманською булавою?

Граф Гендріков утопив очі в генеральну старшину і панів полковників. Його бряклі щоки й зморщена шия налились кров'ю. Генеральний писар Безбородько виступив наперед і спокійно й чітко відрік:

— Є в нас такий зело мудрий муж: хочемо мати за гетьмана Кирила Розумовського, — і теж втопив очі в старшин. За його спиною гримнуло сотні горлянок:

— Розумовського Кирила!..

Генеральний писар вдоволено витер хусткою лоба. Водночас полковник Абаза за спинами московських генералів махнув перначем:

— Розумовського... Розумовського... го.. го... ревнули полки від краю й до краю.

— Роз... го... го..., — гукало поспільство, й луна того дикого лементу чітко відбилась у морозному повітрі на тамтому краю темного байраку.

— А... а... а... а...

Знов виступив наперед Гендріков: твар його лисніла і в кутках рудих вусів ховалась усмішка. Він спокійно став перед Кочубеєм, який низько вклонився москвинові й подав йому подушку, на якій лежала вкутана в червоний вельвет гетьманська булава.

Гендріков, за звичаєм, діткнувся булави, тоді обережно розгорнув і поклав на вкритий килимом стіл. Він ніби роздумував, гладив рукою бороду і кланявся всьому козацтву.

— Шановне козацтво: Православний малоросійський народ! — гукнув він щосили, і знов його шия почервоніла. — Красно дякую від імені графа Кирила Розумовського за велику честь. На жаль, чуюся ще дуже молодим, хочу повчитися вояцькому ділу, хочу побувати в походах, повоювати туркабусурмана, пожити серед січового товариства, поїсти лемішки січової, найти собі побратима... Недостоїн я такої чести. Кланяюсь усім земно, прошу віддати булаву іншому мужу, літньому...

І граф Гендріков ще нижче поклонився поспільству і глянув ненароком на генерального писаря. Той вчасно встеріг момент і, пильнуючи старшину, грізно гримнув:

— Розумовського Кирила... Роз...

І знов за його спиною гримнула уся старшина, грізно, наказово:

— Булаву Кирилові Розумовському!..

І той грізний крик, на поданий Абазою знак, злився з грізними вигуками полків, усього народу, що стояв тісним натовпом по всіх вулицях старого Глухова.

— Булаву Кирилові Роз... го... го... го...

І на галявинах гаїв та по глибоких ярах пролунало, зашемріло:

— А... а... а... а...

Гендріков кахикнув у кулак, смиренно вклонився і торкнув пальцем булаву, але в руки не взяв. Тоді випростався й тихо відійшов від столу.

— Шляхетне панство, поспільство чесне! — гукнув він знов. — Я щойно скінчив науку, молодий ще! Не знаю, як бити турка-татарина, не вмію арканити дикого коня! Важка для мене гетьманська булава, не здолаю вдержати в руці. Кланяюсь земно і прошу вибрати мужа старшого, щоб умів і воювати, і лад давати усій Гетьманщині...

Він ще раз уклонився, заткав три грубі пальці за борт каптану і трохи відступив від столу.

Генеральний писар тупнув ногою, і всі старшини хопились шабель.

— Воліємо Кирила Розумовського! — гнівно ревнули вони.

Хтось вистрелив з пістолі. Гендріков усміхнувся у вуса знов: він бачив, як полковник Абаза засував за пояс ще задимлену пістолю. То був останній знак. Полки несамовито гукали:

— Кирило Розумовський..,

Козаки кричали, витягали з піхов шаблі, загрожували людям на помості... Почулися мушкетні постріли. Абаза підняв пернача, і всі десять полків вихопили шаблі. Козаки шаліли... натовп підкидав угору шапки, вибухав потоком невиразних загрозливих зойків. Панство вдоволено слухало: адже вибирали гетьмана по-справжньому, із загрозами, пострілами. Праця панів полковників не пропала марно.

Коли козацтво трохи вгамувалось, Гендріков підійшов до столу і врочисто взяв з рук генерального обозного гетьманську булаву. Вклонився старшинам-колегіянтам, панам полковникам, козацьким полкам, січовикам та всьому поспільству.

— З вашої, зацне панство, волі беру до рук гетьманську булаву, — казав він, грізно поглядаючи на море голів. — Тим самим беру й гетьманство над усією Гетьманщиною. Не для забави беру великий тягар на мої молоді плечі: беру на те, щоб у краю під скипетром могутньої імператориці російської держави і гетьманською булавою панував лад, квітнула Гетьманщина, а народ козацький був щасливий на многія літа!

З тими словами вперше махнув булавою.

Сурмачі засурмили в сурми, полки гримнули Слава! З валів на честь гетьмана ревнули гармати раз... вдруге... втретє...

Козаки раз-у-раз палили з мушкетів, поспільство лементувало, усі бігли до спорожнілого помосту взяти на згадку бодай ниточку окравки з великої настільної китайки. Уся старшина з репрезентантом гетьмана на чолі врочисто ступила до храму, де стояв уже митрополит і благословляв увесь козацький народ хрестом. Клейноди гетьманські покладено було в церковні скрині на сходи. Почався святочний молебень.

Гули дзвони...

***

Сутеніло...

На вигоні і просто в полі юрбилось козацтво. Міські ремісники, орачі... Скрізь жевріло багаття... Викотили куфи з горілкою, кашовари роздавали смажену на вогні воловину, баранину. Січовики пили міцну оковиту, заїдали галушками, ковбасою, пирогами з вишкварками. Тихо гомоніли про ранкову подію.

Полтавський полк розташувався недалеко від Репалового яру на Очеретянці серед степу, бо була година саме раз: тепло й тихо, мов у вусі. Козаки роздобули кілька куф, смажили бика на вогнищі, варили куліш з салом. Біля вогнища зібрався гурт, слухали, що казав сивий Дорош Кістогриз. Він сидів на порожній куфі, перевернутій догори дном, поглядав спідлоба на гурт і злісно кепкував:

— Були вибори високі... на помостах. Відколи живу таких не бачив.

— На помостах, пане Дороше, усе роблять: і вибирають і голови рубають, — кинув дебелий козак Стрижень, ковтаючи гарячу галушку, настромлену на спичку.

— То правда: у Борщагівці на такому от помості злетіло дві голови...

— Десь тужить по них третя...

— Наше панство стережеться... догоджає москвинові. Приміром, пан Абаза махав перначем, наче на бойовищі, — озвався рудий козак Потилиця.

— Щоб не наловили гав, а лементували усі разом.

— Ще й з пістолі випалив, козарлюга, може, й застрелив гаву, не дурно бо й той Гендрик усміхнувся, — бубонів Дорош.

— Те-е-ек... докозакувались. Тепереньки, панибрати, москвин дозволяє козакові встрелити тільки гаву, та й то дає це право панові полковникові. Нашому братові, простому козакові, лопату в руки і гайда на канальські роботи... або горлянку драти, не знати, з якої причини, — пихкав люлькою Потилиця.

— Справді, лементували, мов п'яні баби... А спитати — чого, ніхто й не скаже як слід, — роздумував молодий козак Сюркало.

— Велено лементувати за Розума, — усміхнувся натоптаний козак з червоним носом Свирид Павич.

— Всі гукали...

— На помості його ніхто не бачив! — дивувався молодий козак.

— Мабуть, довідався про поміст, — кинув Дорош, спльовуючи набік.

Усі засміялись.

— Видюча смерть страшна, — озвався хтось з гурту.

— Казав отой Гендрик, що Розум молодий, що десь вчиться, — невгавав Сюркало. — Не вміє і шаблі в руках держати, москаль просився за нього тричі — так куди там! Лементують — тільки Розума! Я чув, що він ходить у блискучих постолах, вуса голить, на голові носить якусь кучму і белькоче по-турецькому. То якесь опудало, а не гетьман!

—Мовчи, небораче! — гримнув Дорош. — Москаль дозволив обрати на гетьмана тільки опудало... Щоб те опудало можна було повернути і так, і так, або й кинути на поміст, коли воно почне само повертатися, не питаючи Гендрика... Зрозумів?

— Зрозумів, — тихо мовив молодий козак й зачудовано глянув на Дороша. — Виходить, якби, приміром, обрати на гетьмана не Розума повстяного, а полковника Апостола або кропив'янського полковника Джажалія, то тее... на борщагівському помості, чого доброго, став би під катівську сокиру Гендрик або, може, хтось і вищий за нього? Чи так воно?

— Ти, я бачу, козак з кебетою, хоч і молодий, — усміхнувся Дорош і собі зачудовано глянув на молодика. — На, випий чарку за опудало, а язика все ж держи на мотузку, щоб бува хто не врізав.

— Коли за опудало, то хай буде й так, — сміявся гурт. — Проти сили не втнеш... наливай, пане Дороше, всім!

— Опудало все краще Управи колегіянтів, — казав Дорош, витираючи долонею мокрого вуса. — В Управі розвелось багато москалів, Розум, хоч і молодий і... хоч ходить у блискучих постолах, а все ж привезе з собою тільки одного москалика — то вже виграш.

— Поганенький виграш або й ніякий, — кинув молодий козак, червоний від випитої чарки.

Дорош витяг з рота люльку й мовчки став дивитися на незвичайного бесідника.

— Що ти сказав? — прохрипів він здивовано. — Ти зело мудрий, чи що?

— Ні... я... так...

— Ні, козаче, не точись ні від шаблі, ні від слова, — встряв Павич і сів при пеньку ближче до молодика. — Ти, я знаю, вчився в Академії, друкований... розтлумач усе.

— Послухаємо, послухаємо академіка, — загув гурт. Кожен вмощувався, де міг ближче до бесідника.

Молодий козак тільки знизав плечима, але недбало кинув:

— Усі ви були ранком там, біля помосту, чули, що читав, що говорив бородатий москвин. Я, приміром, не проґавив жодного слова: не часто трапляється таке диво. Говорив він не так про гетьмана, як про "щирий послух престолу московському". Коли взяв булаву до рук, то вже так махнув, ніби всю Гетьманщину потоптав. Почастував нас насамперед скіпетром московським, а тоді вже булавою — все випихав наперед свою владу.

— А так, так, — притакував старий козак, — мовляв, ми старші.

— Москва вчепилась до нас як шевська смола. Тепер вона усуне колегію управи, то правда, але натомість дасть резидента, тобто парсуну, яка крутитиме нами, як циган сонцем. Нікого не спитає, бо сидітиме ніби сама цариця, а гетьман... то так... опудало.

— Сяку-таку вільну руку дадуть і Розумові, так не буде, — роздумує старий козак.

— Так буде, — відрік Сюркало терпко. — "Решительні пункти" Москва давно з'їла, давно поклала на архівні полиці. Що ж нам лишилось? Лишилось — кумедія гетьманських виборів та московський батіг.

— Гірка правда... чого доброго, знов поженуть на канальські роботи або в походи воювати чужі землі, — зідхнув старий козак.

НАЙ ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВШИЙ ХАРЧ,

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

І МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ

СПОЖИВАЙТЕ
ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193

—Той московський батіг добре знає наш нарід!

— Так, — притакнув молодик, — може, діждемось і чого гіршого, ніж походи...

Він запнувся, а тоді з гіркотою додав:

— Стерегтись треба нам, і січовикам і нам, бо настають нові часи, нова мітла, щоб бува не змела усіх нас до провалля...

— Гей, козаче: мелеш казна що!.. — гримнув Потилиця й нараз глянув у бік, туди, де сутенів гетьманський палац, увесь в огнях, як чарівне казкове видиво. Почулося шемріння, й раптом в темному вже небі вибухли й розсипались тисячі золотих іскор. Вони поволі падали вниз і згасали ген далеко за купами засніжених дубів. За першим вибухом почувся другий... третій...

— Пускають вогні, москалі, — пробубонів старий козак і мовчки глянув на Сюркала.

Той втопив очі в нічний морок й сумно відрік:

— Пускаютьману на нас незрячих.

— Незрячих?

— Так... давно бо не бачимо гужа Великого Гетьмана... Втратили й не намацають його наші пани полковники: розбрелись, мов сліпі: той у лузі, а той у приплузі... А тепер он, мабуть, чи не всі кумаються з москалями...

І він хитнув головою в той бік, де в холодному мороку блищав огнями палац.

**
*

У великій залі палацу, справді, було повно...

У бронзових бра горіли воскові свічки, кидаючи тьмяне світло на блискучий паркет, темні вікна, вилощене поруччя балюстрад. Манірно з поклонами ходили пари в модному лансьє, і пудрені дами пили запашну гербату в люстрових фойє, серед пірчастих пальм та червоних гортензій бринів притишений жіночий сміх й чути було жартівливі дотепи кавалерів у французьких камзолах і блискучих черевиках на високих підборах.

На пишному тлі цього глухівського Версалю недоречною плямою мозолив око московських маркіз і маркізів довгий вус, чуб тричі завинутий за праве вухо, полковницький кунтуш з широким слуцького виробу поясом, пістоля, що загрозливо визирала з-за того пояса, похмурі обличчя... Старшинська неприхована ворожість, грізно зсунуті брови, гнівні погляди й німота вперто замкнених вуст цілком доповнювали екзотичність ноші панів полковників... Усе те лякало, тим більш лякали ще й мало виразна бундючність і презирство.

Старшина дещо трималась осторонь. Ворожість ця ламала узгідненість, примушувала москвинів сторожко приглядатись до "степовиків". Напруга псувала лагідний тон, що його намагався дехто із старшин пропхати межи панство, вона, та напруга, захитувала рівновагу, збивала москалів з завченої манірности, нещирої чемности. Дехто з старшин зухвало ігнорував москалів... Гості мимохіть поділились на дві групи, які надаремно не хотіли витрачати слів на порожню балаканину і тільки чемно й зимно поступались одне перед одним. Даремно генеральний обозний намагався злагіднити увесь ансамбль і очима просив допомоги у полковників Абази та Апостола: обидва ті приятелі невсилі були раптово змінити зимну байдужість і тих, і тих.

Дехто з московок-дам страхався занадто вільних рухів старшинського товариства, хоч пан Кочубей і заспокоював добірними компліментами наполоханих пань, гостей.

— Ясна пані! — говорив він графині Гедріковій, кладучи руку на шитий золотом контуш. — Ясна пані! Наші полковники, бунчукові та хорунжі-козаки добрі й чемні. Хай не лякає вас одяг або суворі тварі... Серед них багато таких, що жили за морем, вчилися там, знають чужі мови... Приміром, пан Галаган, он той, що сидить за столом ліворуч...

— Ах! у нього такі довгі вуса! І... він так тяжко спирається на стіл, що на паркет падають пляшки, — шептала графиня, розглядаючи в лорнетку полковника.

— Пан Галаган лицар, ясна пані... наражав себе на велику небезпеку, рятуючи молоду панну від загибелі. Полковник — шляхетна, чуйна людина...

— Я вірю, залюбки вірю! Але нащо такий чуб! Боже милий! Який чуб! А той... сивий із шрамом через губу... Хто він?

— Кропив'янський полковник пан Джажалій, — поспішив рекомендувати Абаза... Смирний, як теля!

— Не вимовлю ім'я... Смирний, кажете. Нащо ж він витяг шаблю, ще й пістолю поклав на стіл? Ах! Він скидає пояса... це не статечна людина...

— Ясна пані, люди ці — войовники. У нас звичай такий і на бенкеті скидати пояса і класти на стіл шаблю, щоб усе це не заважало.

— Дикий звичай! Наші військовики так не роблять.

Абаза нахмурив брови.

— Звичай лицарів усього заходу. То право спочинку тих, кого бояться навіть яничари. Ваших військовиків яничар не боїться...

До них підтюпцем підбіг князь Шаховський. Приємно всміхаючись, він манірно пробелькотав:

— Прошу дарувати: здається, ясний пан-граф трохи втомився й конче потребує вашої, ясна пані, опіки...

—Де граф? — заклопотано підвелась з крісла пані Гендрікова.

— У суміжній кімнаті, ясна пані... там...

І, подаючи руку графині, пан Шаховський зробив невиразний жест, показуючи на відхилені двері. Там за великим столом сидів уже сп'янілий Гендріков, махав руками і щось вигукував.

***

Сивий кропив'янський полковник, справді, сидів без пояса з келехом міцної. Тут же були полковники інших полків, між ними Апостол, Милорадович, Забіла, Левенець, кошовий Мелашевич, Скапа, возний Почека... Точились балачки про таке, що нікого не цікавило. Говорили мляво: кожен думав свою важку думу, тоскно, з болем у серці. Здавалось, аби хтось кинув бодай натяк на ранкові події, як зараз же станеться вибух люті, безсилого гніву, докорів, даремного картання москалів, себе, всього світу...

Спершись ліктем на стіл, кошовий пильно приглядався до худорлявого й цибатого князя Васильчикова. Князь танцював: він низенько кланявся своїй дамі, огрядній і червоній княгині Шереметьєвій, раз-у-раз робив широкий жест і підстрибував у п'ятій фігурі лансьє.

— Стрибають, як цапи! — не стерпів кошовий і чомусь важко зідхнув.

— А от пан кошовий і не втне так! — засміявся Галаган, витираючи долонею мокрого вуса.

Книга для всіх і про все

Повідомляємо українську громадськість в Канаді, що фірма "УКРАЇНСЬКА КНИГА" одержала вже перший том "УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ".

Енциклопедія — це наукове видання, що дає систематичне (за алфавітом або за темами) зведення знань. У ній знайдете всі потрібні вам довідки — з найрізноманітніших галузей знання.

Протягом 4 — 5 років буде видано 16 томів. Кожний том має 650 сторінок, близько 500 ілюстрацій, 20 ілюстрованих вклейок. Кожний том у твердій полотняній оправі із золотими відтисками. Кожний том — великого розміру.

Ви знайдете в кожному томі довідки з різних галузей світової науки, техніки, культури. У кожному томі широко висвітлюється історія, географія, література та економіка України.

ЦІНА ОДНОГО ТОМА ТІЛЬКИ $ 5.00.
ДЛЯ ТИХ, ЩО ХОЧУТЬ МАТИ ВСІ ТОМИ
"УКРАЇНСЬКОЇ РАДЯНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ"

Хто купить перший том "Української Радянської Енциклопедії", повинен подбати, щоб мати всі дальші томи — весь комплект. Для цього ми пропонуємо зробити таке: щоб забезпечити собі всі томи, пришліть $5.00 гарантії до "Української Книги", щоб вона могла вам регулярно посилати кожний том, як тільки він появиться з друку. Після того, як вийде останній 16-ий том, ви одержите його за ці гроші, які будуть у нас, як гарантія.

U K R A I N S K A K N Y H A
962 Bloor St. W., Toronto 4, Ont., Canada.

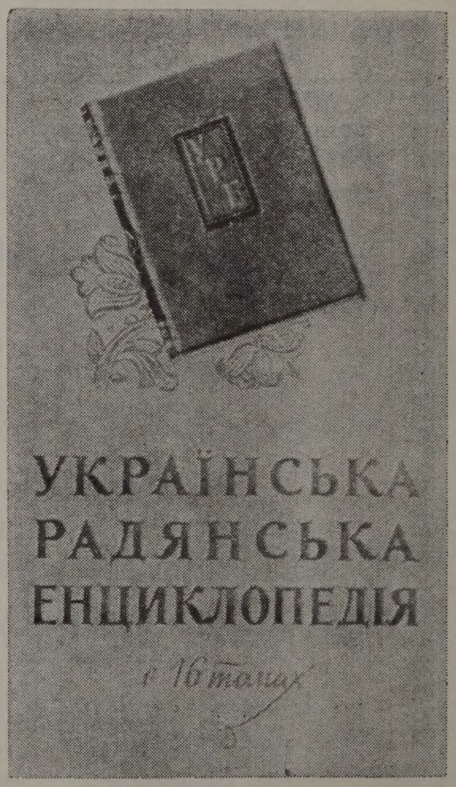

І не знати було: чи сміявся він з свого дотепу, чи над гіркими думками своїми сміявся.

— Заждіть трохи — москаль навчить танцювати під свою дудку усіх сивих полковників! — смакуючи мед, прохрипів пан Джажалій. — До того йде...

— То забагато, — понуро озвався Забіла.

— Не забагато, пане-брате, а замало, — люто глянув на нього кропив'янський полковник. — Замало... Москаль на моїх очах пошанував бондаря Дарагана, бондаря-родича Розумовських, бо натяг на нього якогось кумедного жупана, принатурив під москаля! А хто ж пошанує мого полковницького жупана?

— Ніхто, — спокійно озвався Галаган, — бо свого жупана ми самі зневажили під Полтавою.

— Правда, та не вся! — гримнув Джажалій і наразі вдарив кулаком по столу. Келех, повний меду, впав на паркет: брязнуло розбите скло.

— Пане полковнику! — стурбовано підвівся Апостол. — Ради Бога... вгамуйтесь!

У залі майже ніхто не глянув до старшинського столу: за музикою, гомоном, вибухами бомбоньєрок нічого не було чути. А сп'янілий полковник вже гукав:

— Москаль, сучий син, не пошанував старшинського жупана під Полтавою, а ми ж де були після Полтави? Га? Чому дались так легко в московську жменю? Чому тепер мовчимо, коли нас ганьблять, коли кленуть по церквах нашого Великого Гетьмана, чому не боронимо себе, свою Матір-Землю від московської сваволі? Адже нахабство москаля росте з дня на день! Що ми сьогодні робили вранці? Нащо обирали блазня? Де наша совість, де? Наша совість в цьому келеху, пани полковники... тут...

Було видно, що пан Джажалій упився. Він грізно дивився на товариство і вже хопив зі столу шаблю.

— Хочу слухати пісню про Сагайдачного! — хрипів він люто.

Полковник важко підвівся і вже нікого не пізнавав. На губі червонів глибокий шрам, і очі блищали вовчою люттю.

— Кличте бандуриста! Геть слиняву московську музику! Козацької грайте! Такої грайте, щоб самі ноги танцювали... Про Наливайка співайте! Не хочу чути нічого про лемешівського чабана — Розума! Я старий козак... не смієте... голову зітну...

— Пане полковнику, пане полковнику!.. Облиште... Краще сідлаймо коні і в степ... Там багато простору... у степи...

Але Джажалій не вгавав.

— Годі з нас чабанів! Славте золоту душу полковника Богуна! Славте світлого гетьмана, преславного Мазепу, Мазепу славте! Де Мазепа? Де славний наш гетьман? Хай рятує нас...

Він дико повів очима.

— Рятуй нас, гинемо! — несамовито крикнув він і впав головою на стіл.

ВІД РЕДАКЦІЇ:

Письменник і науковець Микола Лазорський над своїм великим історичним романом працював 12 років. Тепер автор готує його до друку, шукаючи видавця. М. Л. автор також низки історичних оповідань та збірника приказок, зібраних майже з усієї Полтавщини. Останнім часом автор, що має вже поважний вік, працює над монографією "Полтава 100 років тому", що охопить низку сильветок про видатних діячів літератури, мистецтва та науки. При цій нагоді бажаємо авторові найбільших успіхів у його невтомній корисній праці.

("ОБРІЙ", ч. 2.)

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. **"НОВИЙ ОБРІЙ",** ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріялів.

Ціна за примірник — 1.50 доляра.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ НА РІЗДВЯНІ СВЯТА

Чотири річники „СОНЯШНИКА"

оправлені у дві великі книжки

(у кожній по 440 сторінок друку):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 6.50 дол.

2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці дві книжки і Ви позбавитесь клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо:

● У цих двох книгах знайдете відповідні матеріяли на кожну пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих двох книгах Ви знайдете матеріяли з історії та з географії України.

● У цих двох книгах Ви знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-клясиків.

● У цих двох книгах Ви знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в "Нових Днях".

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Людмила КОВАЛЕНКО

Мусина бухгальтерія з Богом

(Розділ з другої частини трилогії "Наша не своя земля")

Театр допомагав Мусі забути про гімназію і страшного Дем'яна Гордійовича, учителя аритметики. До тих пір, гімназія для неї була місцем, куди приємно було бігти вранці, і де тепер, коли вона вже вільно розмовляла російською мовою, ніхто до неї не присікувався, і вона стала однією з перших учениць. Але коли татка звільнили з нічлігарні, мама сказала Мусі:

— Знаєш, Мусічко, я думаю, що ми переведемо тебе до казенної гімназії. Там я, як учителька, не муситиму платити за твоє навчання.

— А хіба ти Валентині Єпіфанівні платиш? — здивувалась Муся, яка завжди бачила, що мама з начальницею гімназії у приязні, і не думала, що тут входять у гру ще й гроші.

— Звичайно, плачу, — здивувалась в свою чергу мама. — Вона не може звільняти від плати за навчання, у неї ж приватна гімназія.

— То добре, переводь, — легко погодилась Муся, навіть не уявляючи, який страх і муки чекають на неї в новій гімназії.

Власне, всі інші учителі поставились до неї добре, тим більше, що начальниця гімназії, вводячи Мусю перший раз у клясу, сказала:

— Вот вам навєнькая. Можна сказать, — моя внучка, єйо мать у меня училась.

Але на першій же лекції аритметики стався конфлікт між Мусею і вчителем, невисоким, огрядним Дем'яном Гордійовичем, який завжди ходив так, ніби найпершим його завданням було просунути наперед своє пузо, а тоді вже пройти туди самому. Конфлікт стався через те, що Муся не знала, як ділити десятковий дріб.

— У нас цього ще не проходили, — сказала вона вчителеві, вірячи, що цим усе з'ясовано, і що він дасть їй час наздогнати клясу. Але він тільки подивився на неї своїми маленькими, ніби завжди сонними очима і сказав:

— Вот что значіт — частная гімназія — не проходілі! А согласно с программой, уже следовало пройті. І я буду спрашівать вас согласно программе, і ставіть отметкі согласно вашім ответам.

І справді, він почав питати Мусю кожної лекції і ставити їй двійки, бо вона, зрозуміло, не могла відповідати на те, чого не вчила. Коли Муся вперше побачила у своєму деннику двійку, у неї охололо серце і на хвилину перехопило дух. Щоб у неї, у Мусі Кульженко, яка досі мала самі п'ятки, тепер стояла двійка, здавалось їй не тільки неймовірним, а чимось протиприроднім, чимось вигаданим, а не справжнім. Вона блукала вулицями навколо своєї хати, не наважуючись піти додому й показати мамі двійку. Їй здавалось, що всі стрічні люди дивляться на неї з-під лоба і сміються:

— Ага, двоєшниця!

На щастя, мама не розсердилась, а сказала спокійно:

— Треба буде з тобою попрацювати, щоб ти швидше наздогнала їх.

Мама пішла до начальниці, попросила її, — і Дем'ян Гордійович, увійшовши на другий день у клясу, сказав, щоб усі чули:

— Приватна гімназія просить пардону. Почекаємо й подивимось.

Але від того, як він це сказав, Муся відчула, що нема їй від нього пощади, і те, що мама ходила до начальниці, тільки ще більше розсердило його. Відтоді почались страшні дні, коли Муся напередодні лекції аритметики вся тремтіла від страху. А як тільки Дем'ян Гордійович входив у клясу і, не сідаючи, спирався об катедру і обводив усіх поглядом своїх сонних очей, Муся одразу ж забувала все, а сиділа, мов загіпнотизована, знаючи, що він її зараз викличе і вона знову не відповість, бо вона просто не могла думати під вагою цих ненависних сонних очей.

Тоді Муся завела складну бухгальтерію у своїх відносинах з Богом.

До того часу Бог не викликав у неї ніяких сумнівів чи бажань. Був Бог. Високо в небі. Усе бачив, за все судив, і перед ним не можна було сховатись. Це все було ясно. І не було чого над цим думати.

А тепер Муся почала просити у Бога підтримки. І не даром — а за молитви. Якщо вона сьогодні читала десять Отченашів і сто "Во ім'я Отця і Сина", то Бог мусів зробити так, щоб Дем'ян Гордійович або не викликав її, або щоб вона відповіла добре. Потім вона вирішила, що не можна читати однакову кількість молитов за дві різні речі, і завела цілий каталог молитов. Якщо вона мала час прочитати тільки п'ятдесят Отченашів, то це мусіло охоронити її від того, щоб Дем'ян Гордійович питав її. Але якщо вона прочитала сто п'ятдесят Отченашів, то це давало їй право чекати доброї оцінки з аритметики. А коли не доброї оцінки, то бодай трійки. Після цього, Муся почала зараховувати Богові у борг ті молитви, які вона прочитала, а за це нічого не дістала. А що вона читала багато "Во ім'я Отця", бо це була коротка молитва, то у неї набралось їх багато, і вона мусіла завести малий нотатник. Розділені акуратно на графи, там були зазначені основні молитви: "Отче наш", "Во ім'я", "Богородице Діво" і інші молитви.

Під кожною графою Муся щовечора записувала балянс, і скоро побачила, що їй взагалі нема чого боятись, що за Богом вона має понад цілу тисячу "Во ім'я", кількасот "Отченашів", майже стільки ж "Богородице Діво", а крім того з десяток "Вірую" і молитви Єфрема Сиріна, які Муся дуже любила за красу висловів. Виходило, що що б Дем'ян Гордійович не робив, які б оцінки не ставив, справа його однаково буде програна, бо Муся безперечно перегнала його в Божій ласці, і за всі молитви, які їй був винен Бог, Він мусів, просто м у с і в ! — щось зробити Дем'янові Гордійовичові.

І справді, у Дем'яна син захворів на шкарлятину, і він мусів сидіти два тижні вдома й не ходити до гімназії.

Коли Муся почула це, їй здалось, що у неї виросли крила! Була правда на світі, Бог виконував свій обов'язок і платив свої борги! Вона ледве висиділа першу лекцію, а на перерві побігла у гімнастичну залю і там почала виробляти неймовірні речі, гойдатись на дошці, вилазячи на трапецію, зіскакуючи з неї, перекручуючись, розгойдуючись на двох і на одній руці. Дівчата кричали від страху, але Муся знала, що сьогодні її день, що їй нічого не може статись, бо за нею Бог!

Як на крилах летіла вона додому і не могла дочекатись, коли мама повернеться із школи, а зараз же розповіла все Моті. Мотя цілком погодилась з Мусею, що "так йому й треба, старому чортові", і що, можливо, Бог справді заступився за бідну Мусю. Але Мусю така концепція не задовольняла. Вона знала, що вона заробила собі цю шкарлятину Дем'янового сина, що Бог мусів зробити щось, щоб звільнити її від Дем'яна, що тут справа не в Його жалощах до Мусі, а в Його обов'язку.

А коли прийшла мама, і Муся кинулась до неї з радісним вигуком:

— Мамо, мамо, у Дем'яна Гордійовича син хворий! Яке щастя!, — то мама повелась ще гірше за Мотю.

Вона не тільки не поділяла Мусиної радости, а, навпаки, глянула на неї з докором і сказала:

— Не розумію тебе, Мусю. Бідний хлопець хворий, а ти радієш!

То було саме так, як мама завжди робила. Завжди все виходило гладко і рівно, на все був порядок і справедливість, а потім приходила мама і перевертала все догори ногами, так що порядок ставав безладдям і те, що здавалось добрим, перетворювалось трохи не на злочин. Так і тепер: при чім тут хлопець?

Муся нічого проти нього не мала, але коли він служив Богові за спосіб звільнити її від Дем'яна Гордійовича, то що? Що тут могла Муся змінити чи зробити?

— Принаймні, не тішитись його бідою, — сказала мама. Але Муся тільки зідхнула. Все це дуже добре і любити людей і жаліти їх, але ж не Дем'яна! Не Дем'яна, який не жалів же її, малу Мусю, навіть хоч і сам мав сина. Муся навіть не хотіла більше слухати мами. Все укладалось так добре, так акуратно, давало стільки певности на майбутнє, в'язало Мусю з Богом такими безпосередніми зв'язками, що не можна було дозволити навіть мамі зруйнувати всю стрункy структуру всесвіту.

Муся сіла на своє ліжко і зайнялась підрахунками, скільки ж їй коштувала перемога над Дем'яном. Останнім часом їй було ніколи, і вона тільки вписувала нові цифри молитов, а не мала часу скласти їх докупи.

Тепер вона склала їх, і була вражена, скільки ж зусиль отак непомітно доклала вона на цю перемогу! Хвороба Дем'янового сина коштувала їй три тисячі "Во ім'я Отця", триста тридцять "Отченашів", двісті п'ятдесят "Богородице Діво", а крім того сорок чотири "Господи і Владико".

Муся довго дивилась на цифри і поступово у неї чомусь виросла певність, що вирішальне значення в усій її стратегії з Богом мала саме оця молитва Єфрема Сиріна "Господи і Владико". Вона акуратно перекреслила всі стовпчики цифр, ліквідуючи таким чином усі старі рахунки і думаючи почати нові. Але з того часу вся її бухгальтерія з Богом скінчилась. Вона скоренько прочитувала вранці раз на все установлені молитви, і бігла до гімназії. Вона навіть перестала думати про Дем'яна, забула про нього цілковито. А коли він по двох тижнях прийшов, вона була здивована: "Ага! Ще ж і Дем'ян є на світі!.."

А коли він її викликав, вийшла відповідати, як до всякого іншого учителя, без страху і без почуття перемоги. Щось клацнуло у світовій системі, — справедливість була відновлена, все стало на своє місце, ясне і непохитне, як і мусіло бути, — і вже не варто було думати про таку дрібницю, як Дем'ян.

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу. Будете мати повне вдоволення та ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO

FUEL OIL CO. LTD.

204 Bathurst Str.

Телефонуйте:

Удень: EM 6-6539. Уночі: RO 6-8446 або EM 6-6539

Іван Кріль

ПРЕДСТАВНИК ФІРМИ

Labatt John Ltd.

Обслуговує всякі оказії:

весілля, хрестини, іменини, товариські зустрічі тощо, тощо.

Телефонуйте за скорою й чесною обслугою — будете завжди вдоволені.

Телефонуйте на число: HU 9-3931

Юхим МИХАЙЛІВ

Фраґменти спогадів про Г. І. Нарбута

З нагоди 40-річчя смерти великого українського мистця Г. І. Нарбута, яке минуло в травні 1960 р., ми намагались дістати відповідну статтю. Але з цього нічого не вийшло. Тому ми використовуємо спогади одного з близьких друзів Г. І. Нарбута, відомого нашого маляра-символіста Юхима Михайлова. Тому, відзначуємо 40-річчя смерти Г. І. Нарбута з деяким спізненням.

Спогади Ю. Михайлова і довідка про нього були друковані в "Бібліологічних Вістях" (ч. 1, 1927 р., Київ), але ми їх друкуємо з рукопису, який зберігся в родини покійного Ю. Михайлова.

Хоч на еміґрації вже усталено звати Нарбута Юрієм, але ми залишили Георгій, як є в рукописі Михайлова, і як Нарбута звали його сучасники. Між іншим, Нарбут на своїх творах підписувався не Юрій, а Георгій.

Докладна стаття про творчість Юхима Михайлова була в "Нових Днях" ч. 19, серпень, 1951 р.

Редакція

Про Георгія Івановича Нарбута, як художника, чув я давно, ще за часів мого перебування в "Училище Живописи, Ваяния и Зодчества" в Москві, бачив його праці на виставках "Мир Искусства" та інших, де він виставляв свої графіки. Але особисте знайомство з ним відбулося значно пізніше, уже в Києві, куди він приїхав з Петербурґу в кінці 1917 року, покликаний внутрішнім стихійним чуттям повернутися на Україну, яка тоді потребувала культурних робітників.

Не пригадую, де саме і в яких обставинах я познайомився з Г. І., не пам'ятаю навіть, хто мене познайомив з ним. За тих бурхливих часів доводилось так багато знайомитись і стільки було різних зустрічей, що їх важко укласти в якусь систему. Але, як це часто буває, що згадуючи ту чи іншу особу, виникає якась незначна подія, зв'язана з нею. Так і в мене з Нарбутом: коли виникає в пам'яті його огрядна фігура і, ніби крізь серпанок часу, починають усміхатись його лагідні очі, я згадую один погожий осінній вечір, коли ми поверталися з ним з якогось, чи не з десятого вже за день, засідання. Були втомлені, але розмова точилась бадьоро. Говорили про чудову топографічну красу Києва і про жахливу архітектуру, якою "збагатили" його московські крамарі. Говорячи про це, Г. І. розпалився: "Хрещатик варто увесь знищити з його вокзально-ярмарковими сараями". Нарбута, як тонкого знавця стилів, зокрема закоханого в пишнім empire, дратував той безсмак київських архітектів, що не вважали в своїх проєктах ні на що і своїми кам'яними шухлядами нищили незрівняну, надвічну красу старого Києва. Раптом Г. І. зупинився, схопив мене за рукав, і вечірню тишу вулиці пронизав його здоровий сміх: "А Городецького бачили халабуду на Банковій, с.. с.. чого накрутив, такого що й у сні не побачиш. Ну, й архітекти". Розмовляючи, ми підійшли до будинку, що його запроєктував для Губерніяльного Земства архітект Щуко. Нарбут із задоволенням оглядав велетенську сильвету незакінченого будинку і милувався з контурів італійської готики. "Ще башти бракує, але я вже бачу її", сказав він, прощаючись зі мною.

З цього вечора починаються мої спогади про Нарбута, і мені здається, що тоді я з ним і познайомився. Це було в кінці листопада 1917 року.

Перше враження від Г. І., як людини енергійної, ділового темпераменту, надалі підсилювалось фактами, що виринали з виру тодішніх обставин і що їх свідком доводилось мені бути. Починаючи із зовнішности, з його одягу (до речі, завжди оригінального: широка блюза з безліччю складок, цілком характеризувала вдачу Нарбута, так само широку, свобідну — без "застьожок") і кінчаючи глибинами його духу, усе наскрізь пройняте було людяністю, щирістю й одвертістю. Виховуючись "у футлярній атмосфері" Петербурґу, він зберіг ці запашні квіти своєї вдачі недоторканими, свіжими і з ними прибув на Україну.

Пізніше в характері Г. І. виявилась нова для мене риса, його безмежна експансивність, уміння захоплюватись, якось по-дитячому, цілком віддаючись тій чи іншій справі. Працюючи разом з ним у Відділі Мистецтва НКО, я бачив його завзятість у роботі, і кожну справу він доводив до кінця так само сумлінно й ретельно, як виконував безліч своїх графічних праць.

Традиція "Мира Искусства" глибоко й міцно вросла в натуру Г. І. Нарбута. Стиль, розвинений смак, естетика, це були риси, що дповнювали його вдачу. Як тільки приїхав до Києва, ледве здобув помешкання, зразу ж побіг по антикварах шукати меблів, улюблений empire, "корєлку", замовив для себе жовті чоботи і темно-синього жупана за власним кроєм, оздобивши його старовинними круглими срібними ґудзиками. Національне відродження захопило Нарбута вщерть і він хотів показати це навіть своїм зовнішнім виглядом, змінивши "онєгінський" сюртук петербурзького часу на козацький жупан. У цьому він виявив свій глибокий романтизм, що розливається в блакитній гамі його прозорих акварелів.

У Києві Нарбут виростає в справжнього громадського діяча і бере участь у роботі багатьох українських культурних установ, що за поле своєї діяльности мали мистецтво в цілому або мистецтво книги зокрема. Як ректор і професор, він працює в Академії Мистецтва, як досвідчений графік — у художньо-видавничому відділі Д. В. У., як мистець, що розуміється на стилях у Софійській Комісії, крім цього, він завжди виступає, як авторитетний член різних комісій, нарад, жюрі, що збиралися у зв'язку з поточними вимогами й потребами тодішнього культурно-мистецького життя.

Але так було за перших золотих місяців революції, що скоро померли, коли насунула чорна денікінщина, з ідеєю "восстановленія неделимой Россіи". Українське життя потекло підпільними руслами і, здавалося, зовсім загинуло було і заглухло під лопотання трикольорових прапорів, що, як привиди померлих, маяли на вулицях зтеризованого Києва. Почалося "печерне" життя, з чадними каганцями, залізними пічками і "клясичним пшоном", що запанувало тоді в усіх колах громадянства. Їжа

стала за мету життя, а здобування її зробилося спортом. Здавалося, що люди забули про всякі громадські обов'язки і лише дбали про "пайок".

І ось у такий жахливий час зоологічного самозахисту у невеличкої групки людей, до якої належав і Г. І. Нарбут, виникає думка про створення особливого колективу, мистецької родини, щоб об'єднати працівників різних галузей мистецтва на ідеологічній платформі. Мета такого гуртка була визначена самим тодішнім життям. Одірваність од мистецького світу, а звідси — обізнаність з новими винаходами з техніки в галузі мистецтва, відсутність спеціяльного журналу, що освітлював би мистецьке життя, і будь-якої критики, що потрібна не лише для мистецтва, а й для кожного живого діла, — усе це привело до об'єднання названої групи людей, що не хотіли нидіти в присмерку обивательського животіння.

Одним з найгарячіших ініціяторів цього об'єднання був Нарбут. Гурток мусів бути нечисленним і мав об'єднувати людей принципово погоджених між собою. Намічено було дев'ять осіб, що мали складати ядро гуртка. Така обмеженість членів мусіла надати гурткові тривалої монолітної форми і бути запорукою його працездатности й рухливости. У склад намічених осіб входили: Г. Нарбут, Юх. Михайлів, П. Тичина, Мих. Семенко, Ол. Чапківський, Лесь Курбас, П. Козицький. Названі семеро членів приймали активну участь у "сходинах" гуртка, що відбувалися по черзі, то в мене на квартирі, то в Нарбута і носили характер зборів ініціятивної групи. До "дев'ятки" ухвалено було закликати Ф. Ернста і ще одного з чотирьох інтересних кандидатів: В. Модзалевського, М. Зерова, Я. Степового або М. Бурачека.

У холоднуватій кімнаті, продимленій залізною "буржуйкою", з несміливим жовтим огником електрики, за шумуючим самоваром, обговорювалась конституція гуртка.

Конкретна мета цього об'єднання це — спрямувувати мистецтво певним шляхом; координувати й синтезувати окремі його галузі; по-товариському допомогати порадами в моменти зневір'я або знесилення під час праці; спільно оглядати проєкти, шкіци, етюди з малярства, вислуховувати нові літературні твори та музичні композиції і разом з цим обговорювати принципи мистецтва сучасного.

На цьому тлі Г. І. компонує оригінальну композицію конституції гуртка з властивим йому романтизмом, починаючи з самої назви його "9-ть". Типовий стиліст (не стилізатор) Г. І. захопився декоративною стороною побуту гуртка. Тут вигадливість і винахідливість його працюють так само легко й артистично, як і над графічними композиціями. Він дає волю своїй фантазії і творить гурток, що своєю структурою не повинен нагадувати звичайних організацій з президіями, головами, засіданнями й протоколами. Нічого з цього не мусіло бути в нас. Голови не було, його заміняла товариська дисципліна. Ніякого писаного статуту не було також, була лише книга — не протоколів, а книга — щоденник, куди кожний член гуртка записував свої враження від поданих праць і свої побажання на майбутнє.[1]

Нарбутові все це було до вподоби, він любив до фанатизму різні обрядові церемонії і вигадував їх з юнацьким захопленням. Але найбільшого патосу дійшов Г. І., коли, обговорюючи конституцію, порушено було питання емблеми гуртка. Очі його з золотим відблиском — після недавньої хвороби "жовтухи" — загорілись творчим вогником. І він хутко присунувши стільця до великого круглого столу, на якому стояли розкриті коробки з акварелею й скляні дзбаночки гващі, не припиняючи жвавого обговорення справи, зкомпонував емблему в кількох варіянтах, влучно втіливши в ній ідею структури гуртка. Дев'ять стріл, згідно з числом членів фундаторів, розміщені в колі і скеровані вістрями до центру, як символ прагнення й прямування кожного члена гуртка до свого кола "дев'яти" (див. кінцівку до цієї статті).[2] З якою легкістю, ніби жартуючи, за розмовою, виконав Г. І. цю емблему і яку майстерність виявив він, яку вправність руки й зіркість очей. Він не вмів робити абияк. Усі його праці, від найкапітальніших композицій до найдрібніших кінцівок, — виконані бездоганно. Крім згаданого нагрудного знаку, що його мали носити лише під час "сходин", Г. І. тоді ж накреслив злегка олівцем, так само артистично, проєкт перстня, що його члени гуртка мусіли носити завжди, щоб він постійно нагадував про їхню належність до корпорації "9". Перстень мав вигляд звичайної каблучки і був оздоблений шестикутною плиткою, на якій вирізьблене було коло дев'ятьма стрілами. Він міг бути й за печатку для членів гуртка під час листування (див. заставку до цієї статті).[3]

Поки обговорювали деталі ритуалу приймання нових членів, введення їх в коло дев'яти, "обручення" та інший церемоніял, Г. І. як слід обробив проєкт перстня; цей проєкт було тоді ж таки прийнято і мені доручено було його виконати.

Пригадую, з яким піднесенням і захопленням кожний з нас доповнював думку попереднього імпровізатора, розвиваючи далі той чи той проєкт, інколи перевантажуючи його зайвинами. Г. І., з чуттям тонкого стиліста, зрізував гострим ножем своєї критики все, що порушувало гармонію, і надавав проєктові вигляду стрункого, урочистого обеліску, який він так любив вкомпоновувати в свої графічні праці. Він глибоко переживав у собі і ніжно плекав ці проєкти з непідробленою щирістю і радів, коли хто пригадував якийсь новий деталь, що в'язався із загальним пляном будови гуртка. Це не було для нього тільки зовнішньою окрасою, забавкою, порожньою декорацією; він надавав цьому глибокого внутрішнього значення, він вірив у це, як у магічний спосіб, що може об'єднати людей для спільної праці на терені мистецтва. Взагалі він убачав велику дисциплінуючу силу в усіх ритуальних, обрядових та традиційних чинниках.

Другого дня після наради Г. І. зранку був у мене, і ми разом з ним пішли по ювілерах, що тоді були в Києві. Хотілося замовити доброму майстрові й дешевше. Але проєкт так і залишився нездійсненим. На Хрещатику, у майстерні ювеліра Ц. Нарбутові зробилося млосно, і я мусів його зжовклого, майже безсилого, відвести додому. Печінка не давала йому спокою, і на цей раз на довго прив'язала його до ліжка. Бідний Георгій Іванович, маючи кипучу непосидющу вдачу, увесь — втілення енергії, мусів припасувати над ліжком дошку, обкластись

подушками і сидячи по-східньому, компонувати свої казки blanc et noire, щоб перенести їх на обкладинки, ілюстрації та інші місця книги.

Пізніше Г. І. ще раз був у мене, але вже стомлений, ніби переможений хворобою, хоча й веселий, малював за чаєм моєму синові "Мамая" з рушницею і шаблею, хлібом і ножом, штофом і чаркою, виробляючи вибагливі піруети з ліній. Я стежив за його чарівною рукою, що так упевнено тримала олівця і примушувала його надхненно співати в плавких звукарядах ліній.

Взагалі в товаристві Г. І. був більш, ніж веселий. Пригадую, у нас в одному цілонічному "мракобесії" він намагався співати і заохочував інших до цього, хоч сам і не мав голосу. Але дивлячись на його праці, мелодійно ритмічні, що звучать "як орган", ми побачимо в них безсумнівну музичну натуру авторову.

Гурток "9-ть" так і не зорганізувався і залишився тільки в схематичному кістяку, через ряд незалежних від нього причин. Дехто мусів на довгий час покинути Київ, ради заробітку, а то просто виїхати на села, де порівнюючи легше жилося, але головна паралізуюча причина полягала в хворобі Г. І. Нарбута, одного з надхнених ініціяторів в організації. Під впливом туртка, тільки троє членів його виконали по одному завданню. Г. І. мусів дати серію мініятюрних на пергаменті портретів культурних діячів України, починаючи з XVII сторіччя. Хвороба припинила розпочату працю на першій мініятюрі, портретові гетьмана Павла Палуботка. Я виконав синестезичну річ "Музику зор", пастелю збудовану на принципах музики (до речі, улюблена річ Нарбута), і, нарешті, П. О. Козицький написав музичні портрети членів гуртка у формі окремих прелюдів, із них перший Г. І. Нарбута. Широкими повнозвучними акордами малюється урочисто-надхненна постать славного мистця книги і поета руїн та обелісків в прозоротонних акварелях. Але сумно закінчує композитор свій прелюд-портрету, ніби передчував близьку, передчасну смерть дорогого товариша Георгія Івановича.

І, дійсно, за декілька місяців його не стало. О, ця смерть, скільки вона припинила і знищила сміливих намірів, оригінальних думок-проєктів, що ледве були розпочаті, або стояли на шляху до здійснення. Романтична традиція Академії Мистецтва вмерла разом з ним, а за рік скромна вивіска її валялася у клуні, як непотрібна річ. За кілька день перед операцією Г. І., підписавши слабою рукою два свої графічні малюнки, що зроблені були р. 1919 для журналу "Мистецтво", передав мені, сказавши коротко: "на згадку". Він хотів щось сказати більше, але був заслабий. По операції я відвідав його в лікарні кол. Маковського, вул. Гернуші, і подарував йому маленьку монографійку Д. Мітрохіна у вибійчаній обкладинці, вітаючи його з щасливим кінцем. Г. І. криво посміхнувся: був знесилений. Шкіра на лобі обтягнула його характерний череп і лише блиск очей нагадував про життя. Це було останнє наше побачення.

23 травня 1920 р., увечері, мені довелося вкупі з В. Л. Модзалевським і деякими учнями переносити вже холодного Г. І. з ліжка на стіл — у його графічну майстерню.

Якими важкими жорнами повертаються згадки про цей нерадісний вечір. Сумно було в майстерні тоді, тихо лежав Г. І. у козацькому жупані, спокійно склепивши очі, а зі стін на нього дивились побутові українські портрети. Усе, що було зв'язане з ним, з його гумором, напоєне його ясною радістю. І глухо, із схованок душі виривався протест проти невблаганного закону природи.

Коли востанне на цвинтарі Байкової гори прощалися з Нарбутом, я знову звернув увагу на його шляхетно збудовану руку. І зробилося досадно, що за життя ніхто з нас художників не зафіксував її тонких обрисів, що крили в собі чарівну силу і примушували папір оживати, звучати в ритмах, пульсувати живою кров'ю. Згадалось, що з рук композиторів і музик роблять гіпсові зліпки. Чому нікому в голову не прийшло зробити це з руки Нарбута, цього найбільшого віртуоза графіки XX сторіччя?

Довідка про Юхима Михайлова

"Бібліологічні Вісті", 1927, ч. 1, стор. 46-51.

Народився 16/28 жовтня 1885 року в м. Олешках, на Херсонщині, в родині будівничого вітрильних суден. Скінчив Строгановську мистецько-промислову школу. Чотири роки вчився в живописній майстерні В. Серова, був учнем Коровіна. Виставки "Мира Искусств", особливо Н. Реріх та Борисов-Мусатов мали вплив на мистецький розвиток Михайлова. Роки військової служби проводить Михайлів у Катеринославі, де працює на дозвіллі в Музеї ім. Поля, їздить по селах Катеринославщини, збираючи для Музею етнографічний матеріял. З 1918 року Михайлів у Києві бере безпосередню участь у розбудові національного життя, працюючи у Головному Управлінні Мистецтв і Національної культури. Організаційно-мистецька діяльність, поруч з творчою роботою стали основою його життя. Він бере участь у Т-ві діячів українського мистецтва, мистецько-промисловій школі, мистецько-промисловому відділі Наркомосвіти, Всеукраїнському комітеті охорони пам'яток старовини і мистецтва (так званому ВУКОПМИС-у), де він був один час головою, Всеукраїнському Комітеті образотворчих мистецтв, Текстильній майстерні, де був директором, Миргородському мистецькому керамічному Інституті, де читав про українське народне мистецтво, в українському Науковому Товаристві в Києві, як член етнографічної та археологічної секції у Товаристві шкільної освіти, як член Ради і в Музичному товаристві ім. Леонтовича, як голова.

Михайлів, крім станкового малярства, у якому залишив більше як 50 великих речей пастеллю, аквареллю та олією (пейзаж, портрети, натюрморт, символічні картини) працював у галузі графіки, оформивши більше десятка книжок, між іншим давши прекрасний книжковий знак для Українського Наукового Інституту Книгознавства.

В галузі науковій Юх. Михайлів дав кілька студій: "Ганчарна кераміка на Україні", "Ткачування на Україні". Його перу належить спомин про Нар-

бута і монографії про окремих мистців: О. Мурашка, Мих. Жука, Л. Позена.

Друга хвиля нищення української інтелігенції після вбивства Скрипника зачепила й Михайлова: р. 1934 його було заслано до м. Котлас Архангельської области, де стара недуга привела його до смерти 15 липня 1935 року на 50-му році життя.

[1]) В архіві Ю. Михайлова слідів цього щоденника не виявлено.

[2]) Кінцівки в рукописі спогаду не збереглось.

[3]) Заставки цієї в архіві Ю. Михайлова нема такаж.

Василь ОНУФРІЄНКО

ІЗ СУЧАСНОЇ ПОЕЗІЇ

ПІСНЯ

Здається нам, що птиця все співає,
А в пісні тій пташиний, може, плач.
Ніхто з нас слів незбагненних не знає.
Пробач же, птице втомлена, пробач.

Так біль і наш, збережений у пісні,
Укладений в старий сумний мотив,
В часи важкі, в години лиховісні,
В широкім світі думою ходив.

І що чужим? Найтяжчі наші муки,
Що залягли в душі у нас на дні, —
Лише слова, лише барвисті звуки,
Лише пісні, незбагнені пісні.

Чаруєм їх бандурою своєю,
Та пісня повертається назад
І проліта, мов туга, над землею,
Туди, назад, до наших бідних хат.

Про біль не скажем тільки тихим співом...
На крилах кров в нас, подорожній пил,
І встелені прокляттям, чорним гнівом
Горби і площі зрівняних могил.

Хай в ніжний спів же ввійде крик орлиний!
Хай розповість усім чужим про те,
Що жаль — це гнів наш, попіл старовинний,
Що жаль цей гнівом цвів і зацвіте.

**
*

Вже й дощ осінній — неспізнілий гість —
Б'є у вікно настирливо і глухо;
Та ні, він тут мені не заповість,
Що йдуть за ним мороз і завірюха.

Не вся загине зелень у дворі,
Знекровлена осінніми вітрами.
Тут квіти є, мов вічні ліхтарі,
Горять завжди ясними кольорами.

Не блякне тут підстрижена трава,
Не бачивши ніколи й тіні снігу,
Лише туман її оповива
Не злій зимі у ніч вогку на втіху.

О, я вже звик без снігу зустічать
Щораз сумніші ночі новорічні,
Бо зорі тут говорять і мовчать —
Південні зорі — так, як і північні.

Хлюпоче дощ... Гуркочуть потяги.
Тут осінь — там весни звабливий подих,
Десь там пливе на зрушені сніги
І на льоди, що тануть вже на водах.

Осінню тугу я переборов,
Часами тугу ніби зовсім вбито.
Осінній дощ... Ну, що ж — минуло знов
На чужині одне прожите літо.

**
*

Я забув уже сніг, і морози, й хуртечі,
І тремтіння зірок у холоднім глибу.
Евкаліптів незмінних похилені плечі
Відгороджують світ, його даль голубу.

Пролітають вітри, то сухі, то вологі, —
Хай лякає зимою стінний календар!
Під вікном, як весною, без суму й тривоги
Ще палає троянд непригашений жар.

У кімнаті, де книги в рядах, мов солдати,
Пахне листям зеленим, лежать пелюстки.
Це вони помагають мені прикладати
До початих рядків непочаті рядки.

Тільки часом вночі, коли вітер у шиби
Мов сухими долонями б'є-вибива,
Раптом здасться, що криє дороги й садиби
Вже забута давно заметіль снігова.

СПОГАДИ

Ми всі любов міняли кілька раз,
Шукаючи в ній певного причалу,
Аж поки вітер вивіяний згас —
Й слідів не стало з давнішнього шквалу.

І часом все, що десь колись було,
Перелетить, як хмара ледве зрима,
І рук забутих доторки й тепло
Озвуться над змужнілими плечима.

Нехай летять! Не був то чорний гріх,
Що приростає каменем до спини,
То юнь ішла, шукаючи доріг,
Через рови, що мудро звуться — зміни.

Нехай летять же спогади — облич
Уже не створять в теплих мріях очі.
Це лиш луна давно погаслий клич
На струнах наших часом затріпоче.

**
*

Малі були колись — малі були турботи,
А виросли й пішли — ні слуху, ні слідів...
Надія лиш одна, як плівка позолоти,
Прикрашує тягар нічних коротких снів.

І дивно, що думки не стрінуться, як птиці, —
Літають же вгорі в нестримну далину,
Серця, бува, дзвенять, як дзвони на дзвіниці,
Почувши вість якусь, веселу чи сумну.

Про матерів своїх, посивілих зарані,
Пригадують не раз і дочки, і сини;
Летять, летять думки, не перші й не останні,
Із пралісів і міст, з усюдин чужини.

А матері... О, ні, і тяжко уявити,
Й хотілося б узнать, чи дома десь, чи ні...
Та що там! Це ж вона: обличчя сумовите
І хусточка стара на ранній сивині...

Вона це із газет тремтячими устами
Запрошує: вертай, не знатимеш біди,
Та серце каже: ні, те саме тут, те саме,
Що ти зазнав колись... не їдь сюди, не йди...

І як мені болить, коли у свята бачу,
Що мати тут чужа — і сита, й не сама...
Завіщо щастя їй: за працю, чи за вдачу,
За молитви якісь, яких у нас нема?..

І що я дам своїй за всі її турботи,
За колисковий спів, за сльози, за слова?
Думки лише пошлю її думкам напроти,
Якщо після війни вона ще десь жива.

("Обрій", ч. 2.)

Виховання правильної звуковимови

Є. СУХЕНКО,
кандидат педагогічних наук

Виховання правильної звукомови у дітей є одним із найважливіших і найвідповідальніших завдань вихователя. Загальновідомо, якої прикрости завдають дефекти мови самій дитині, її батькам. Неясна, неправильна мова заважає дитині вільно висловлювати свою думку, перешкоджає контакту з колективом. Необхідно пам'ятати, що вміння чути звуковий склад мови, уміння правильно вимовляти всі звуки має велике значення для навчання грамоти, для правильного читання, писання та опанування граматичних правил. Тому роботу по виправленню звуковимови треба проводити вже в ранньому дошкільному віці, коли ще не закріплені навички неправильного вимовлення.

Особливості звуковимови у дітей дошкільного віку та завдання вихователя.

Неправильна звуковимова є природною особливістю дітей молодшого дошкільного віку. У процесі засвоєння рідної мови дитина робить ряд типових помилок. Найхарактернішими для мови дітей 3 років є загальне пом'якшення звуків. Так, діти слово хлопчик вимовлять хлопцік, собака — сьобака. Важкі для вимовляння звуки замінюють легшими для вимовлення; так, шиплячі звуки замінюють свистячими: шапка — сапка, чоботи — цьоботи, звук к — звуком т; кіт — тіт, кукла — тутля. Звук р у дітей виникає із запізненням, вони його або зовсім пропускають, або замінюють — так, замість корова діти говорять кольова, рука — ука або лука. Дитина часто пом'якшує тверді голосні, а з кількох приголосних, що стоять підряд, вимовляє одну: замість стіл — тіл, хліб — ліб. Іноді дитина переставляє склади в слові: голова — говоля, апельсин — аплесин. Часто слово скорочується, випускаються з нього ненаголошені склади: бабан (барабан), атабіль (автомобіль) і т. д.

Оволодіння правильною вимовою є складним для дитини процесом, який не зводиться лише до наслідування мови дорослих. Вимовлення слів має в основі встановлення в мозку складних тимчасових зв'язків.

Щоб розуміти якесь слово і вимовити його, треба насамперед вірно його сприйняти. Без цього дитина не може добре наслідувати мову дорослих.

Для правильного вимовлення треба здійснювати добре координовані рухи мовних органів. Ця тонка і точна координація рухів мовних органів виробляється у дитини поступово. Відхилення у вимові дітей дошкільного віку пояснюється особливостями мовного апарата дітей; у них голосові зв'язки і гортань коротші, ніж у дорослого, язик менш гнучкий і рухливий. Це зумовлює вищий тембр голосу і пом'якшення вимови. Крім того, треба врахувати особливості сприймання молодшого дошкільника, невміння диференційовано сприймати звуки.

Не вміють дошкільнята і регулювати силу свого голосу, він буває у них або занадто тихий, або крикливий. Темп мови у дітей молодшого віку також буває різним — або занадто повільний, або дуже швидкий. Хоч діти дошкільного віку володіють деяким запасом мимовільних емоційних інтонацій — вони можуть радісно вигукувати з приводу цікавої події або висловлювати тоном незадоволення, проте користуватися різноманітними інтонаціями при передачі оповідання, читанні вірша, при звертанні до дорослого із запитанням, тобто інтонаціями, не зв'язаними з безпосередніми емоціями, вони ще не вміють.

У фонетичній вимові дітей трапляються місцеві діялектизми, залежно від того або іншого району України. Так, у північних районах замість я, и вимовляють е: паметь (пам'ять), робеть (робить). Р виступає в деяких районах України як тверде — замість м'якого або навпаки (порадок, бурак, ряма, коморя, — замість порядок, буряк, рама, комора).

У південно-західних районах України звук т у дієслівних закінченнях вимовляється дітьми твердо (ходит, робит), у південно-східних — поширені дієслівні форми першої і третьої особи однини другої дієвідміни теперішнього часу типу косю, просю, замість кошу, прошу тощо.

Дошкільники по-різному проходять шлях оволодіння правильною, культурною звуковимовою. Є діти, які вже в 3 роки чітко вимовляють усі звуки рідної мови, а є й такі, що в 6 років роблять помилки в звуковимові та ортоепії. Це залежить

від загального розвитку дитини і від мовного оточення, у якому перебуває дитина, а головним чином від тієї виховної роботи, яку провадить сім'я та дошкільні установи.

Отже перед вихователем стоять великі й відповідальні завдання: поступово навчити дітей правильного, чіткого вимовляння звуків (голосних та приголосних) у різному сполученні в словах згідно з нормами фонетики та ортоепії української літературної мови; виховати виразність мови, уміння вживати відповідні до змісту мови інтонації: навчити дітей користуватися запитальною та окличною інтонаціями в розмові; регулювати силу свого голосу, розмовляти в нормальному темпі; виховати у дітей літературну мову.

Щоб досягти успіху, вихователь ніколи не повинен забувати особливості розвитку мови дітей. Мова дитини розвивається в процесі наслідування мови дорослих, особливості вимови яких діти переймають.

"Якщо мати говорить незрозуміло, швидко або заїкається, має який-небудь дефект у вимові взагалі або деяких слів, то здебільшого ці ж дефекти помічаємо ми і в дитини", — писала Є. Н. Водовозова. Дитина переймає від дорослих не тільки звуковимову, а й інтонацію, міміку, жестикуляцію. На це повинні зважати вихователі дитячих садків і серйозно стежити за своєю мовою, за її темпом, інтонаціями. У вихідній роботі з молодшими дітьми особливу увагу слід звертати на темп мови. Охопити зміст швидкої мови важко навіть дорослій людині, а тим більше маленькій дитині, у якої ще не досить розвинена слухова увага. Дитина перестає слухати дорослого або сприймає його мову спотворено.

З малятами треба розмовляти повільно, чітко, виразно вимовляючи в слові всі звуки, спиняючись і повторюючи ті слова, які дитині треба засвоїти. Дорослому, розмовляючи з дитиною, треба навчитись регулювати силу власного голосу. Дуже тиха мова не сприймається дітьми, бо їм доводиться дуже уважно прислухатися, а вони не вміють зосереджувати увагу. Криклива, дуже голосна мова нервує дітей, і вони стають дуже збудженими та неуважними. Вихователь повинен опанувати інтонаціями своєї мови, виробити чітко дикцію і стежити за своєю мовою не тільки під час художнього розповідання, але й у повсякденній розмові з дітьми.

Вивчення мови дітей.

Кожен вихователь повинен дуже уважно прислухатися до звуковимови дітей, вивчати її. Приймаючи групу дітей на початку року, він повинен перевірити стан їх мови. Частково це можна перевірити в процесі розмов з дітьми, прислухаючись до їх розмов між собою. Для докладнішого вивчення необхідно провести спеціяльний облік мови дітей з вивченням особливостей вимови кожної дитини. Для цього вихователь добирає іграшки або картинки з предметами, у назві яких є важкі для вимови звуки в різних сполученнях на початку слова, в середині і наприкінці. Наприклад, на звук ш — шапка, кішка, книш, дз — дзвоник, р — риба, корова, сокира, дж — бджілка, л — лапа, пилка, стіл.

З маленькими дітьми цю перевірку можна провести, як гру з ляльою. Вихователь від імені ляльки веде бесіду з дитиною. Він запитує "Що це?", показуючи на свій ніс, лоб, щоки, підборіддя, зуби, губи, вухо, шию, плече, долоні тощо. У всіх цих словах є важкі для вимови звуки.

Для обліку заводиться на кожну дитину в зошиті шпальта, у якій записуються дефекти в її звуковимові.

Вихователь аналізує помилки дітей, встановляє причини, намічає шляхи виправлення.

Найосновнішими причинами помилок дітей можна вважати: недостатній розвиток слухової уваги; недостатній розвиток мовного артикуляційного апарата, невміння регулювати дихання; вплив на дітей неправильної звуковимови людей, які їх оточують. Звідси зрозуміло, що робота над вихованням правильної звуковимови в дітей повинна йти у двох головних напрямках, а саме: розвитку слухової уваги й розвитку артикуляційного мовного апарата.

Попередження й виправлення помилок, зв'язаних із впливом оточення, полягає в тому, що вихователь уважно щодня індивідуально і колективно розмовляє з дітьми, задає їм запитання — і тим стимулює їх до правильних відомостей. Розмовляючи з дітьми, вихователь повинен чітко, виразно вимовляти слова і всі звуки в слові. Якщо дитина помиляється, треба її тактовно виправити, сказати, як треба правильно вимовити слово, попросити повторити разом, а потім самостійно декілька разів. Якщо ж дитина не вміє правильно вимовляти певний звук, її доведеться підготовляти до правильної звуковимови шляхом спеціяльних тренувальних вправ.

Розвиток слухової уваги.

У сприйманні мови велику ролю відіграє слух, тому що за допомогою слуху дитина швидко й правильно сприймає людську мову, звуковий облік слова. Вихователеві треба дуже уважно перевірити слух дітей та їх слухову увагу. Для всіх дітей можна використати для цього різні ігри: "Доручення", "Хто краще чує", "Послухай і скажи, що чув".

Дуже важливим є оберігання органа слуху від захворювань, тримання уха та носогорла в чистоті, уникання зайвих шумів.

Особливу увагу повинен вихователь приділяти охороні та розвиткові фонетичного слуху дитини. Щоб сприймати мовні звуки, у дитини повинна бути дуже розвинена культура мовного сприймання. Іноді одне слово відрізняється від іншого лише постановкою наголосу. Так, наприклад, "мої брати" або "брати іграшки". Для такої диференціяції треба мати загострену фонетичну увагу.

Треба дбати про збереження спокою в приміщенні, у групових кімнатах, не дозволяючи дітям голосно розмовляти, кричати. У спокійній обстановці дитина краще чує мову вихователя й товаришів.

У дитячому садку вихователь разом з музичним працівником розвивають під час музичних занять

слух дітей, загострюють слухову увагу. Крім того, в процесі повсякденного життя вихователь навчає дітей відрізняти різні звуки та шум, привчає їх прислухатися та чути цвіріньканння горобців, гудки автомобілів, шум поїзда, шерхіт листя. Поступово можна навчити дітей відрізняти тихі звуки від голосних, тиху музику від голосної.

Дітей середнього дошкільного віку можна вже навчити відрізняти різні напрямки звуків та віддалення.

Діти старшого дошкільного віку повинні вже добре відрізняти різні шуми, звуки, голоси дітей та дорослих, навчитися розуміти різні інтонації голосу: строгість, гумор. На кінець учбового року дітей необхідно навчити добре чути всі звуки в слові, уміти виділяти окремі звуки, вміти сприймати звуковий склад слова. Правильне сприймання звукового складу слова є основною передумовою правильного відтворення слова і ґрунтом для навчання дітей грамоти.

Вправляння слухової уваги, розвиток слуху в дитячому садку найкраще провадити за допомогою різноманітних дидактичних ігор та вправ. В іграх ставляться завдання: відгадати на слух, яке сказано слово, виконати завдання, сказане пошепки, розрізняти тиху й голосну музику, напрямок звуку тощо. Наводимо найпоширеніші в дитячих садках ігри.

"Хто покликав ведмедика?"

Усі діти сидять півколом, а перед ними на деякій відстані спиною до дітей сидить одна дитина з ведмедиком. Вихователь пропонує кому-небудь з дітей погукати: "Ведмедику, ведмедику!" Після цього ведмедик ніби йде розшукувати того, хто його покликав. Дитина з ведмедиком обходить дітей. Ведмедик приглядається до всіх дітей і спиняється перед тим, хто його покликав, кладе лапки на коліна. Якщо ведмедик вгадав, то та дитина, яка кликала його, сідає з ним на стільчик відгадувати. Так діти на слух відгадують, хто покликав ведмедика.

"Голосна й тиха музика". Вихователь ховає іграшку. Одна дитина шукає її. Музика грає голосно, коли дитина наближається до захованої іграшки.

Музику можна замінити плесканням в долоні. Діти уважно стежать за товаришем, який шукає захований предмет, голосніше плескають у долоні при наближенні до розшукуваного предмета і, навпаки, плескають у долоні тихіше при віддаленні від нього.

"Тиша". На столі розкладають іграшки, діти повинні за знаком вихователя підійти тихо до столу, взяти іграшку і покласти її на постійно призначене місце.

"Жмурки із дзвоником". Усі діти стають у коло. Одній дитині дається дзвоник, а другій зав'язують очі. Обоє вони перебувають у колі. Завдання дитини із зав'язаними очима впіймати дитину із дзвоником.

"Зозуля". Діти сідають на стільчики по двоє-троє в різних кінцях кімнати або ігрового майданчика. Одній дитині не вистачає місця. Їй зав'язують очі. Хтось з тих, що сидять, каже "Ку-ку!" Дитина з зав'язаними очима повинна визначити напрям, у якому чути звук.

"Відгадай, що звучить". За ширмою з'являється Петрушка і пропонує відгадати, що він буде робити (Петрушка переливає воду з чашки в чашку, мішає ложечкою чай у склянці, перегортає сторінки в книжці, забиває цвяшок, мне та рве папір, дзвонить у дзвіночок, вдаряє в барабан, грає на металофоні). Діти повинні сказати, що робить Петрушка.

"Відгадай, що я сказав". Вихователь пропонує всім дітям бути уважними, дивитись на обличчя вихователя і відгадувати, що він сказав. Та дитина, на яку він вказує, повинна повторити сказане. Вихователь, чітко артикулюючи, дуже тихо промовляє слово. Слова добираються знайомі дітям, але з важкими для вимови звуками.

"Закінчи слово". Діти перекидають один другому м'яча, промовляючи перший склад слова на важкі для вимови звуки (шап-ка, кіш-ка, ліж-ко).

"Хто більше пригадає слів на певний звук". Дітям дається завдання називати слова, які починаються з певного звука. Спочатку даються легші для вимови звуки, а потім складніші. Спочатку вихователь придумує кілька слів, а потім діти. Виграє та дитина, яка більше пригадала слів.

"Телефон". Діти сідають півколом, по черзі на вушко передають важке для вимовлення слово. Наприклад, трамвай, автобус, бджілка, джміль, дзвоник та ін. Той, хто робить помилки, пересідає на останнє місце.

Розвиток артикуляційного апарата.

Щоб діти могли правильно вимовляти звуки, слова, вони повинні добре оволодіти координацією мовних органів, навчитися регулювати дихання. У дитячому садку вихователі повинні допомогти дитині в цьому, застосовуючи різноманітні ігри та тренувальні вправи. Особливо це стосується дітей молодшого дошкільного віку і тих дітей 5 — 6 років, у яких залишилися помилки у звуковимові внаслідок неправильного виховання.

Мовні рухи дуже складні. Для правильного звуковимовляння необхідно надзвичайно диференціювати рухи мовних органів. Маленьке відхилення в положенні язика, руху губ, голосових зв'язок, недолік у диханні — призводять до неправильної звуковимови. Для виправлення артикуляції застосовують різноманітні вправи та ігри. У молодшій групі вводять вправи, під час яких дитина навчається робити правильний видих, зміцнюються м'язи мовного апарата.

При вимовленні шиплячих конче треба навчити дитину створювати сильний струмінь повітря, направлений на жолобок язика, губи дитини повинні бути витягнуті вперед. Для цього добирають ігри на піддування, видування, такі, як "Пташки полетіли", "Кораблики", "Пушиночки", "Метелики", "На гойдалці".

Коротенько нагадуємо деякі з них.

"Пташки полетіли". Вирізані з паперу силуети будь-яких птахів вихователь виставляє на гладенькій поверхні стола і пропонує дітям подути на них. Силуети починають рухатися. Якщо подути сильніше, вони підлетять. Вихователь показує, як треба дути легко, а як сильно.

"Кораблики". У таз або корито наливають води і пускають паперові кораблики. Якщо подути на них, вони пливуть.

Дуже корисні ігри з видуванням мильних бульбашок. Ці ігри рекомендується проводити з дітьми середньої і старшої групи, які відстають у звуковимові.

Для вправлення дітей в артикуляції звука р треба добирати вправи із швидким рухом язика, особливо вібрації кінчика. Дітей дошкільного віку не можна примусити довго повторювати певні вправи, промовляючи окремі склади. Їм це набридає, вони нервуються, відволікаються від завдання вихователя. Але якщо ці вправи подати у вигляді дидактичної гри з імітацією звуків, то діти довго і з охотою белькотять, як індики, нявкають, як котенята, гарчать, як собаки, дзюрчать, як струмок, гудуть, як джмелі тощо.

Для підготовчих вправ на вимовлення звука р добре проводити гру "Коники".

Рекомендуються і спеціяльні вправи.

У молодшій групі заняття на вправлення у звуковимові провадяться не менше одного разу на тиждень, у середній — двічі на місяць.

У старшій групі спеціяльні заняття зі звуковимови даються рідко; проте не менше одного разу на тиждень, перед заняттям з рідної мови даються тренувальні вправи на вправлення із звуковимови.

Батьки повинні бути обізнані з роботою вихователів у дитячому садку і продовжувати її вдома.

("Дошкільне Виховання", ч. 10, 1960, Київ.)

З НОВИХ ВИДАНЬ

Творча туга за Батьківщиною

("Новий обрій", альманах, ч. 2. В-во "Ластівка". Австралія, 1960 р.).

На відзначення десятиріччя української еміграції в Австралії видано там альманах "Новий обрій", ч. 2. Цей альманах охоплює "літературу, мистецтво, культурне життя", як це зазначено в підзаголовку до назви, і дає уявлення про творчість і культурне життя цієї найдалі від України поселеної частини українського народу, про її зусилля зберегти себе як національну культурну громаду, не потонути в чужому морі. В альманасі взяли участь майже всі українські літератори та журналісти, що живуть на тому континенті (як про це скабано в післямові редакції). З жанрового боку вміщені в альманасі матеріяли — це поезії (ліричні й гумористичні), оповідання (оригінальні й одно перекладне), спогади, нариси, дописи про громадсько-культурне життя, хронікальні замітки. Є також бібліографічне зведення про австралійсько-українських письменників, про їхнє надбання. Не можна не відзначити окремої нотатки про наявність в Австралії Т-ва прихильників творчости М. Зерова, що допомагає публікувати тут, на чужині, його твори.

Що ж являють собою ці матеріяли альманаху? Яка їхня вартість?

Немає змоги обговорити в рецензії все, що вміщено в альманасі, тож я спинюся тільки на основних моментах та розгляну тільки найголовніше. Передусім скажу, що тематично альманах — це Україна й Австралія. Але Україна, сказати б, на першому місці, бо навіть у тих текстах, де мова йде про австралійську дійсність, частенько бринить болючий мотив туги за далекою батьківщиною Україною.

Прямо про Україну говориться в таких творах, як "Гетьман Розумовський" Миколи Лазорського, як "Знак" Н. Яхненко, як "Мариво" К. Гіммельрайха; вона ж, Україна, фігурує в спогадах К. Каздоби, П. Міхрата, Г. Бажули, Дмитра Чуба, Івана Винницького. А мотив туги за Україною в таких тематично чужинних творах, як "Їдучи на чужину" Д. Чуба, "Коралі" Ольги Катран, поезії Василя Онуфрієнка, "Сутінки поцейбічного світу" Євгена Гарана, "Привіт моїй бабусі" Тетяни Волошки й ін. Ба, я сказав би навіть, що ніде серед української еміграції у вільному світі це почуття втрати дорогої батьківщини не виявляється так болюче, як у наших австралійських земляків, у їхніх творах.

Може, це пояснюється їхньою віддаленістю чи якимись тамошніми умовами, але факт такий треба відзначити. І цікаво, що виявляється він, цей мотив, майже однаково у різних авторів. Ось у Євгена Гарана цей мотив зформульовано в заголовку "Сутінки поцейбічного світу", а в тексті цього твору читаємо таке: "Колись були часи, коли я наївно й довірливо міг оповідати про неї. Воскові натягнуті обличчя з велетенського лялькового театру, що йому ім'я світ, слухали, гнівалися й глузували... Я ж відходив і рукавом ревниво закривав її голу. Та любов була любов'ю до моєї Батьківщини і її обдертого люду". Навіть його дружина-чужинка не розуміла цієї любови. "Хіба шлюб не може бути завершеністю в людському житті, — ясною, як книга, і гармонійною, як тихий акорд? Я довго думав над цим і мені стало зрозуміло, що між нами двома не буде ані ясности, ані гармонійности, якщо я не поділюся своєю першою Великою Любов'ю. І ось я почав щовечора оповідати про безкраї степи, прозорі води, про засипані снігом села і віковічні могили моєї Батьківщини. Дружина звичайно сиділа біля каміна і, стримуючи задля ввічливости позіхання, натирала обличчя кремом", (Ст. 41).

А ось у В. Онуфрієнка:

І що чужим? Найтяжчі наші муки,
Що лягли в душі у нас на дні, —
Лише слова, лише барвисті звуки,
Лише пісні, незбагнені пісні.
Чаруєм їх бандурою своєю,
Та пісня повертається назад
І проліта, мов туга, над землею,
Туди, назад, до наших бідних хат. (Ст. 35).

Зворушливо тужить за своїм Харковом Тетяна Волошка в поезії "Привіт моїй бабусі". Але, туживши за далекою батьківщиною, вони (українські письменники), не дають себе обдурити ніякими

ілюзіями, бо знають, що та батьківщина поневолена, "обдерта", з "бідними хатами". І від самої свідомости цього та туга стає ще болючішою. Серце матері в Онуфрієнковій поезії попередження сина: "Те саме тут... не їдь сюди". К. Гіммельрайх у новельці "Мариво" згадує Україну в умовах... в'язничної камери (вичитує її карту в розколинах на брудних стінах). Н. Яхненко у творі "Знак" згадує творчі зусилля нашого народу в умовах однієї — більшовицької, і другої — німецької окупації, ворожих сил, що "не допускають творити". Тим то Дмитро Чуб, поставивши питання "Чи вернемось додому звідтіля?" відповідає, що це може статись тільки тоді,

...як сурма клич заграє,
Коли визвольні загримлять громи.
(Ст. 20).

Австралійська дійсність як така описана в таких текстах, як "Зірвані заручини" Б. Сірка, "Химерний бос" Степана Радіона, "Дощ" П. Вакуленка, "Експедиція в пустелю" І. Стоцького, "Байка про кенгуру" Лідії Гаєвської-Денес. Ярослав Булка подав цікаві інформації про маляра-аборигена Наматджіра, В. Онуфрієнко дав критичний розгляд драми Рея Ловрела "Літо сімнадцятої ляльки".

Природньо виникає питання й про те, яка літературна вартість тих текстів альманаху, що самим своїм жанром можуть претендувати на таку оцінку. У цьому розумінні звертає на себе увагу уривок із історичного романа-хроніки про гетьмана Розумовського М. Лазорського. Автор, видно, добре знає ту добу і дав яскраву картину комедії вибору цього останнього гетьмана України. На жаль, це тільки невеликий уривок, тож хотілося б, щоб цей уже готовий твір, як про це довідуємося з редакційної нотатки, появився друком увесь. Серед лірики треба відзначити шість поезій нашого відомого поета В. Онуфрієнка. Поет виробив уже своє поетичне обличчя, що прикметне ліричним роздумом, рефлексіями, своєрідною життєвою мудрістю. Спостерігаючи явище, поет не просто констатує його, а вдумується в його суть.

Здається нам, що птиця все співає,
А в пісні тій пташиний, може, плач... ("Пісня")

Або ще:

Осінню тугу я переборов,
Осінню тугу ніби зовсім вбито.
Осінній дощ... Ну, що ж — минуло знов
На чужині одне прожите літо.
("Вже й дощ осінній...")

Онуфрієнкові залишається тільки виступити із власною збіркою поезій, щоб закріпити своє поетичне надбання в українській поезії, бо "розпорошений поет" — ще не поет в уяві читача.

Одна невеличка поезія Л. Далекої "Осінь 43-го" не дає змоги сказати про її талант більше, як уже сказано в критиці про її збірку "Легіт і бризи".

У прозовому творі Н. Яхненко "Знак" помітно вправну руку письменниці, в стилі таких галицьких письменниць, як Ірина Вільде, М. Марська й інші. Твір читається з цікавістю, хоч присутність у ньому німця, на мою думку, зайва: можна було б обмежитись самим полоненим і на нього перенести прокид любови в самітньої жінки, це було б із сюжетного боку ефектовніше.

Цікава "Байка про кенгуру" Лідії Гаєвської. Цікаво було б довідатись, чи це цілком самостійний твір, чи переробка якогось австралійського твору, — про це нічого в альманасі не сказано. Якщо це самостійний твір, то він повинен увійти в дитячу лектуру, в читанки.

Звертає на себе увагу наявність ув альманасі немалої кількости гумористичних творів. Це передусім чималий твір Зої Когут "Культурні арабески", яскрава й дотепна сатира на від'ємні явища еміґрантської дійсности, такі, як от вимірювання, наприклад, людської вартости автами, телевізорами.

За ними голоси гудуть:
— Хто то? А звідки? Авто мають?
А телевізію? Теж ні?
Чого ж так груди випинають? (Ст. 106).

Далі її ж "Сучасна романтика". Ці твори свідчать, що в особі авторки ми маємо своєрідний талант, хоч ім'я це я вперше чую. Якщо це хтось із початківців, то тим більше треба її появу привітати. Невідомо, хто сховався під псевдонімом "Остап Зірчастий", але й його шаржі читаються з цікавістю. Те саме можна сказати про "пародії" (хоч це швидше просто тумореску) Лу-кії, а також про "Телефонну розмову" Чорнявої.

Взагалі треба сказати, що альманах заповнено різноманітним і цікавим для читання матеріялом. Приємно відзначити добру мову текстів, хоч її трохи псують майже неминучі в нашій друкарській практиці коректурні помилки.

Заслуга в цьому — у виданні альманаху — належить редакційній колегії в складі Дм. Чуба як головного редактора та П. Вакуленка й Г. Чорнобицької — як її членів. Можна навіть сказати, що це вияв їхньої творчої туги за вільною Україною.

Фінансово допомогла видати альманах Українська Висилкова книгарня в Мельбурні.

В. ЧАПЛЕНКО

Книжка про польське варварство

М. Верховинець. На руїнах і пустелях далеких. Руйнація українських святинь у Польщі. Накладом " Українського Народного Слова". Пітсбурґ, Па., 1960. У тексті 26 світлин. Обкладинка Романа Пачовського. Стор. 160. Ціни не зазначено.

Зміст цієї надзвичайно цінної книжечки, хоч і невеличкої розміром, такий: 1) Руїна українських святинь у "Народовій Польщі", 2) Хто благословив ці нечестиві діла? 3) Старопольське "Не позвалям" існує і далі, 4) "Кожний місяць побільшує втрати", 5) Болючі, неповоротні втрати, 6) Мовчанка на беззаконні діла — теж беззаконня, 7) Де найгостріша була руйнація? 8)Яка доля українських православних святинь? 9) Своїм і чужим треба знати про ці насилля, 10) Ще прийде весна! 11) Чому і як виселювано лемків?

12) Сповнилась чаша терпінь, 13) Нехай відчиниться ваше серце! 14) "Твоє подвір'я орда забрала", 15) По Великій П'ятниці — прийде День Воскресення, 16) Важніші резолюції, ухвалені на З'їзді ООЛ. 'The Church" Bulwark of Ukrainians Hope looms for oppressed Ukrainians in "Polish People's Republic"; Ukrainian Churches vant-only destroyed; Authentic photographs bare Ukrainian Church destruction.

Часто кажуть, що "історія не повторюється". Звичайно, що певні історичні події не можуть повторюватися точнісінько так, як вони вже відбулися десь за інших обставин, може, в іншій країні. Однак, доводиться визнати, що історичні події,пов'язані з ненавистю, лютою ворожнечею людини до людини, нехтуванням найелементарніших людських прав, топтанням людської гідности — усе це, на превеликий жаль, повторюється часто, повторюється навіть у формах уже відомих з попередніх часів.

До таких подій — проявів зла — належить релігійна ворожнеча, ненависть до "інаковіруючих", хоча б ця їхня "інша віра полягала б не у сутніх відмінах, а тільки у формі, як, прикладом, Богослужбовій мові, у різниці канонів (не догм!)тощо.

Щоправда, часто й дуже часто ця ворожнеча, ненависть має не тільки релігійні підстави, але й щось цілком інше: прагнення "покорити під нозі своя" інший народ, позбавити його своєї національности, всього свого й створити такий стан, щоб була "єдина нація — єдина віра". Ще не загоїлися тяжкі рани, що їх завдала поверсальська Польща православним українцям, руйнуючи їхні церкви року 1938.

Події, що відбувалися того року на Підляшші та Холмщині, добре відомі й спинятися на них не будемо.

Та ось по Другій Світовій війні виникла на руїнах розбитої Польщі нова "народова" Польща, сателіт СРСР.

У цій Польщі, не зважаючи на її тісний зв'язок з безвірницьким СРСР, релігійне життя людности ніби не переслідувалося. Більше, між польським урядом та Ватиканом укладений був конкордат, що мав регулювати стосунки "вільної польської" держави з римо-католицькою Церквою.

Однак, певна воля Церкви аж ніяк не стосувалася українців. Більше, так само ганебно, як і року 1938, "Народова" Польща почала нищити українські святині, українські церкви. Проте, є й різниця: 1938 року — Польща руйнувала святині тільки православних українців, а теперішня — руйнує й греко-католицькі.

Про цю жахливу руйнацію українських церков, що часто мали велике значення як історичні пам'ятки нашої старовини, пише автор книжки.

Авторові пощастило дістати призначене тільки для наукових установ цікаве урядове видання: " OCHRONA ŻABYTKOW", Kwartalnik, wydany przez Centralny Zarzad Muzeow i Ochrony Zabytkow, Ministerstwa Kultury i Sztuki i Stowarzyszenie Historykow Sztuki, Warszawa 1957, Rok X, Nr. 2 (37).

Про руйнування українських церков можемо довідатися із уміщеної в цьому квартальникові статті польського науковця Р. Бриковського.

П. Бриковський подав відповідні матеріяли досить об'єктивно, як це належить справжньому науковцеві. Ці матеріяли широко використав автор книжки, що про неї мова.

Це має велике значення, бо ніхто не може закинути нашому авторові необ'єктивности, упередження, бо він використовує матеріяли саме польського науковця.

У книзі подано відповідні таблиці, з яких ясно видно болючі, невиджалувані втрати пам'яток нашого минулого.

Автор спиняється на питанні: "Хто винен?" і переконливо доводить, що, насамперед, римо-католицьке духівництво, як і раніше, брало участь у цій ганебній "акції".

Закидати авторові необ'єктивність і тут не можна: з української вільної преси відомо, наприклад, що польський кардинал Вишинський (братанич відомого більшовицького ката Андрія Вишинського) відмовився прийняти українців греко-католиків, що мали звернутися до нього по захист. Ціла низка фактів, свого часу теж поданих у пресі, цілком ясно доводить участь римо-католицького духівництва в нищенні церков "братів" українців-католиків.

Отож, повторюю, книжку написано цілком об'єктивно, подано факти, а це, звичайно, найважливіше.

Не можна, однак, не сказати, що книжку написано з великим болем, скорботою щирої людини, що уболіває над долею християнських святинь, над долею своїх братів-українців, що їх так ганебно пригноблюють, з яких так знущаються.

Книжка ця позначена сумлінним ставленням авторовим до фактів, його об'єктивністю та щирістю, що все робить її особливо цінною.

Дозволяємо собі рекомендувати кожному українцеві прочитати цю сумну книжку, більше, мати її в своїй хатній бібліотеці. Адже, в ній читач знайде й опис, і фота тих пам'яток, що із злої волі ворожих людей навіки загинули.

В. СТЕБЛЕЦЬ

З МЕДИЦИНИ

Р. А. КАГАНОВИЧ

Спленомегалія

Збільшення розмірів селезінки, тобто спленомегалія, викликається різноманітними причинами. Це захворювання може бути результатом певних змін у самій селезінці внаслідок крововиливу, пухлини, безпосередньої травми і т. д. В інших випадках збільшення селезінки — це тільки одна з ознак захворювань, що виникають в організмі людини: хронічного й гострого білокрів'я, лімфогрануломатозу, поліцитемії, гемолітичної жовтяниці, таких хронічних інфекцій, як малярія, лейшманіоз, сифіліс. Проте найчастіше причиною збільшення селезінки є зміни в її судинах, а також у тих судинах, куди надходить кров, що відтікає з неї.

Кровообіг селезінки, печінки, шлунка й кишковика являє собою одну загальну систему судин, що об'єднуються у воротну вену. Ось чому всяка зміна у венах селезінки, печінки, воротної вени може призвести до

порушення кровообігу в селезінці. У результаті утруднення відтоку крови з неї виникає спленомегалія — тобто збільшення розмірів згаданого органу. Зміни судин в таких випадках полягають у звуженні воротної вени чи вен селезінки, стисненні їх пухлиною, рубцем та збільшеними лімфатичними вузлами, у закритті просвіту вен запальним тромбом при загальній гнійній інфекції, перитоніті, гнійниках селезінки тощо.

Внаслідок застою крови й підвищення тиску в системі воротної вени розвиваються так звані колатералі, тобто кровообіг, що йде іншим шляхом. При цьому відтік крови з селезінки відбувається по дрібних судинах, які зв'язують селезінку із стравоходом та шлунком. Оскільки ці дрібні судини не можуть умістити усієї крови, що відтікає з селезінки, вони розширюються, стають звивистими. При значному переповненні їх кров'ю може розвинутися кровотеча з вен стравоходу і шлунка, яку іноді помилково вважають виразковою кровотечею.

Збільшена селезінка негативно впливає на склад крови. Як правило, у таких хворих дуже знижується кількість лейкоцитів, часом до 1000 — 800 в одному кубічному міліметрі. Розвивається також тромбопенія — зниження кількости тромбоцитів у крові, що може бути причиною посиленої кровоточивости, недокрів'я. Крім того, спленомегалія робить несприятливий токсичний вплив на печінку, порушуючи роботу цього дуже важливого органу, а звідси й обмін речовин в організмі (тобто білків, вуглеводнів і т. д.).

Ось чому при наявності у хворого збільшення селезінки важливо правильно встановити причину цього явища і призначити йому потрібне лікування. Поки що єдиним радикальним методом лікування спленомегалії, що виникла внаслідок судинних порушень, є хірургічне втручання, тобто видалення селезінки (спленектомія). За даними багатьох хірургічних клінік, зокрема хірургічного відділу Інституту клінічної медицини імені академіка М. Д. Стражеска, вчасно проведена операція — це досить ефективний метод, який обумовлює зникнення усіх симптомів захворювання, часто повертає людям здоров'я.

Видалення селезінки поєднується з деякими новими прийомами, наприклад, підшиванням сальника до печінки чи до нирки, що дає змогу штучним шляхом обминати перешкоди для току крови у воротній вені.

("Наука і Життя", ч. 9, 1960. Київ.)

▲

Олесь **ГОНЧАР**

Дніпровський вітер

Оповідання.

У вересні вже дні пригасають.

І лише на початку жовтня, коли на київських горах розпалахкотиться золота осінь, на деякий час знов аж ніби повиднішає навкруги від її червлених осінніх кострищ.

На Дніпрі в цей час іще рух, ще далеко до закриття навігації. І хоч живемо в епоху космічних швидкостей, проте й дніпровським неквапливим пароплавам поки що не бракує пасажирів. Дорога далека, і кому аж униз, до Запоріжжя чи до Херсона — ті запасайтесь терпінням. Тітки з нижньої палуби, що правлять на південь картоплю, де вона цього літа погано вродила, за час рейсу не раз розкажуть про чорні бурі, що пройшли навесні у степах (і коли вже та наука навчиться їх приборкувати?); дідусь-пенсіонер, що повертається від сина до себе в Дніпродзержинськ, не раз ще в усіх подробицях розповість про бекасиний дріб, якого нагнав йому в потилицю колега на полюванні (баба вдома стала виколупувати голкою, а воно щось чорне, як мак); аспірант-китаєць кілька разів мінятиме плівку в фотоапараті, старанно фіксуючи мальовничі краєвиди, не пропускаючи жодного кущика на дніпровських берегах; безліч партій в пінг-понг зіграють веселі хлопці-олімпійці в яскравих светерах (власне, ніхто ще достеменно не знає, чи справді вони таки олімпійці, але їхній спорливий вигляд і гарна манера триматись, і навіть оці незвичайні светери — все навертає на думку, що якраз з числа тих наших олімпійців, які всіма шляхами тепер саме повертаються з римських змагань).

Пароплав добре навантажений, картоплі повні трюми (назад він братиме кавуни та виноград), лантухи з картоплею захараздрують усі проходи нижньої палуби, — пасажири ледве протискуються між ними. Одначе, це нікого тут не дратує, як не дратує й те, що пароплав рухається з такою незвичною для нашого часу некваплівістю. Якщо вже ти потрапив сюди, то мирися з усім, із звичаями, з незручностями, і з оцим допотопним чалапканням по воді... Зате, відпливаючи в дніпрову широчінь, ти побачиш з цієї палуби таке, чого може давно вже не бачив і що навряд чи встиг би розгледіти з вікна реактивного лайнера: Київ віддалятиметься повільно, величаво, і багряна осінь ще довго тішитиме пасажирів своєю красою і ще довго-довго їм видно буде на горі високу, непостарілу протягом століть, з золотою маківкою Лавру...

Потім захід згасне і київські гори зникнуть у вечірнім тумані, посутеніє, похолоднішає на Дніпрі. З присмерку виринатимуть усе нові й нові вогники бакенів, палубний люд почне старанніше кутатись в завбачливо прихоплені кобеняки, плащі та макінтоші. За якусь годину вогкий, дедалі пронизливіший холод і зовсім позагонить пасажирів у каюти, в завалені картоплею проходи та в салони, де затишно й тепло, і на палубі не залишиться нікого, здаватиметься, що навіть і якірному ланцюгові там зараз холодно й самотньо серед нічної стужі. Темні вікна салонів та кают з часом візьмуться краплями, і хто спробує виткнутися на палубу — в обличчя йому так і вдарить вітром, дощем. А втім не всі зможуть поховатись від негоди по пароплавних затишках: десь угорі, на мостику, цілу ніч

хтось непомітно для пасажирів стоятиме на вахті...

Лише, коли вночі пароплав тихо здригнеться, швартуючись до якого-небудь дніпровського причалу, і крізь посилений гуркіт машин та хлюпання води стане чути згори, з темряви мостика, владні слова команди, сказані дзвінким дівочим голосом, якась добра душа, що вже дрімала серед картопляних лантухів, здивовано гляне вгору й співчутливо похитає головою:

— Ми тут у теплі, а хтось же там стоїть всю ніч на дощі та вітрі...

Хто саме там стоїть — це з'ясується лише вранці, коли пароплав знов братиме картоплю, притулившись боком до якоїсь пристані. Заспані пасажири побачать, як, спустившись з мостика, вже порядкує біля трапа обвітрена, невеликого зросту дівчина в бушлаті річницькому, міцно запнута, видно, ще з ночі, вовняною хусткою-шаллю. Чорноброва, червонощока, носик не те, щоб кирпатий, але трохи вгору. Вся тугенька, як вузлик.

Люба це, помічник капітана. Самого капітана чомусь не видно, і все вказує на те, що старшою тут вона, оця моторна його помічниця, яка, можливо, тільки недавно закінчила школу й наділа оцей сукняний річницький бушлат. На пристанях її вже, видно, знають, до неї раз-у-раз підходять, про щось розпитують чи просто здоровкаються:

— Привіт, Любо!

Відповідаючи, вона рідко всміхається. І не те, щоб вдачу мала надто сувору чи тішилась владою — вона просто почуває себе на посту. У неї клопоти й справи. Це, однак, не заважає їй щось жувати весь час — не встигла поснідати чи просто любить дешеві якісь цукерки. І хоч майже всі до неї звертаються на "ти", проте помітно, що панібратства ніхто собі з нею не дозволяє і що слово її тут має силу.

Чуючи, як інші до неї на "ти", один з пасажирів, що тільки но сів, — молодий, розхристаний — спробував і собі так само:

— Ей, Люба! Скоро відчалиш?

Вона ніби й не почула, зате почув гладкошиїй, схожий на відставного боксера, боцман, що стояв біля трапа.

— Може, кому й "Люба", хлопче, тільки не тобі.

— А мені як? Любка?

— І не Любка, а Любов Семенівна.

Пасажир легко, без образи прийняв зауваження:

— Єсть, врахую, товаришу контрадмірале!

Сам він, цей пасажир, виявився досить-таки прикметним хлопцем. В усьому вигляді його було щось отряхувате, буйне, зухвале. Обличчя міцне, смаглюватe, очі чорні, неспокійні. Одягнутий не по сезону легко — в клітчастій розстебнутій на грудях сорочці (з-під неї виглядає клинчик матроської тільняшки), голова недавно стрижена під машинку, що наводить боцмана на деякі роздуми:

— Чи це тебе не дружинники остригли, хлопче? Чи не асфальт у Черкасах підмітав?

— Там ще асфальту — кіт наплакав, — заперечив стрижений. — До того ж, я не черкаський, а з-під Черкас, сільський.

І він залпом випалив одразу мало не всю свою автобіографію: від матері їде, на новобудову, а ще перед тим підвозив до тракторів пальне, а потім служив на флоті, щойно демобілізувався.

— Від матері, а куди?

— На Сиваш їду. Скреперисти та бульдозеристи там потрібні...

— А ти ще й бульдозерист?

— Я, батя, не бульдозерист, а, кажу ж вам, моряк демобілізований, за недавнім фахом — торпедник. Ви ось тут по мілинах повзаєте, а я — не дивіться, що такий пацанкуватий, — вже стільки бачив, що вам і не снилось...

На судні хлопець швидко оговтався, відчув себе, мов риба у воді. Невдовзі після того, як пароплов відчалив від Черкас, його вже знали на обох палубах. Його стрижена голова з'являлася всюди — де не сій, там і вродиться. Почувався в ньому якийсь простодушний юнацький потяг до людей, довірливість і щира жадоба до них, ніби він десь зголоднів за ними, і першому стрічному хлопець готовий був щедро розповідати про себе, про своє життя, аби тільки той мав охоту слухати. Його слухали з усмішками, хто з лагідною, хто з недовірливою, а вільні від вахти члени екіпажу — зовсім юні матросики-річковики аж рота роззявляди на його розповіді про морські плавання, про різні пригоди та небезпеки та ще про велетенські, з тисячами чоловік екіпажу лінкорища, які тепер уже йдуть, як він запевняв, на металолом.

— Невже-таки на металолом? — недовірливо, але й з надією запитувала огрядна, підперезана хусткою тітка, що супроводила картоплю.

— А чого б я тут був? Порізали, попиляли і на металолом. В мартени піде, на трактори!

У голосі його була і гордість, і водночас привітність — привітність навіть до цієї недовірливої тітки.

— А сам ти хіба теж з лінкора? — цікавився морячок з команди.

— Сам я підводник в основному. Але після хвороби, після комісування мене в надводний перевели, на торпедних катерах гасав, на отих, що по морю літають, як птиці...

Загледівши за гуртом слухачів Любу, чи то пак Любов Семенівну, що саме підіймалася сходами на верхню палубу, торпедник одразу переключився на неї:

— Скільки вузлів робите?

— А ми не знаємо ніяких вузлів...

— Ну то скільки миль?

Люба зніяковіла:

— У нас не милями, у нас кілометрами... Сімнадцять кілометрів на годину.

— Ха-ха-ха! — йому стало весело.

Наперекір повчанням боцмана, остаточно називаючи її тепер Любкою, він став розтлумачувати їй, що таке вузли та милі і як мчать по морю торпедні катери, як вони аж підлітають у повітрі, ледь торкаючись хвиль, — така у них швидкість, а тут... сімнадцять кілометрів!

Він щиро, від душі сміявся.

З появою його на судні, ніби аж пожвавішали всі, ходив по палубах, як вихор.

Тільки запахло з буфету борщем, він уже був там. Спершу він зайняв собі окремий столик, але всидіти одному, без співрозмовників йому, видно,

було несила, і, перекинувшись кількома фразами з товариством олімпійців, що обідали в кутку, хлопець запросто перекочував до них.

Офіціянтка, одноока, як циклоп, і зла, як оса, особа, що іншим пасажирам не прощала найменших виявів незалежности, на цей раз аж посміхнулась, стежачи, як цей стрижений торпедник вправно несе поміж столами свій борщ, переселяючись до олімпійців.

Вони охоче прийняли його до себе в компанію. Хлопець, виявивши належний такт, не став доскіпуватись — з медалями вони повертаються чи без, — і, смачно сьорбаючи борщ, уже розповідав їм про себе задушевно й спрагло, мовби бажаючи швидше вибалакатись за все те своє підводне мовчання, що тяглося десь серед риб, у темряві морських та океанських глибин. Чудернацькі, фантастичні риби довкола тебе, а ти, випущений з човна, в комбінезоні пробираєшся серед них, освітлюєш спеціяльним своїм прожектором, а буває, що гуща-вінь водоростей обплутує тебе, обтяжує всього, і ти їх тоді розтинаєш ударами ножа, і ось тобі забракло кисню, ти задихаєшся, спіши тоді мерщій до човна, щоб вхопити свіжого повітря... Було враження, що йому й самому вже здавалися неймовірними деякі речі, все те, що він, сільський парубійко, потрапивши від тракторів на фльоту, пережив там, переборов, подолав.

— Ще три пляшки пива! — гукає він одноокій, що обслуговує його з явною прихильністю, і коли пляшки на столі, він угощає олімпійців. Але ті відмовляються, спиртного вони не п'ють.

— Та хіба ж це спиртне? — щиро дивується торпедник, а вони тільки сміються, з цікавістю поглядаючи, як він до одної рідини з булькотом доливає другої, робить "йоржа", а потім — раз! і спокійно втерся.

— Оце кальвадос, — зауважує один з олімпійців, — а то кажуть, що в нас кальвадосу не вміють вживати.

— Ми ще й їх навчимо, — каже на це торпедник. — Тільки не думайте, що я цим зловживаю. Просто зараз настрій такий.

За столиками вже всі місця зайняті. Доброчинно обідає величний професор із своєю сивою, не менш величною дружиною, і дніпродзержинський пенсіонер, і привітний до всіх китаєць, і ті жінки, що супроводять картоплю... Обід саме в розпалі, коли до буфету влітає ще один, до краю чимось збентежений пасажир в окулярах, лисий, бряклощокий, в піжамі смугастій, як африканська зебра.

— Громадяни! — схвильовано звертається він до всіх, і на мить умовкає, йому забракло повітря.

— Ну, що "громадяни"? — разом з стільцем обертається до нього торпедник.

— Бумажник пропав, — винувато видихає піжама. — Може, хто підібрав, громадяни... Там гроші, а головне документи...

— У воду впустили чи як?

—Ні, десь, певне, на палубі чи в проході...

— Ну якщо так, то це знайдемо, — каже торпедник і, кинувши обід, вже підводиться, щоб ринутись на розшуки, його ніби аж радує нагода взятись за яке-небудь діло. Олімпійці його, однак, стримують.

— Це ж можна простіше, — каже один з них, чисто виголений, чепурний. — Підіть, оголосіть через радіорубку, — радить він піжамі, — коли хто знайшов, то повернуть.

— Справді, так буде краще... А де радіорубка? — розгублено запитує потерпілий і, вислухавши дружні поради, зникає в проході.

За кілька хвилин з гучномовця вже лунає до пасажирів суворе, майже погрозливе:

— Громадяни! Хто з вас знайшов на судні шкіряний гаман з документами, просимо негайно занести до радіорубки!

І після короткої павзи знову:

— Громадяни! Повторюємо, хто з вас знайшов... і т. д.

Пасажирам стає не по собі. Торпедник знов поривається йти розшукувати пропажу. Олімпійці, будучи в доброму гуморі, умовляють його заспокоїтись, виявити належну морякові витримку.

— Йдемо, хіба це йдемо? — каже він раптом, коли його погляд падає за вікно. — Як черепаха, повземо, як на волах у кінці вісімнадцятого століття! Кажуть, на Волзі вже ракети по воді ходять...

— Ви поспішаєте? — запитує присадкуватий крутоплечий олімпієць, трохи старший віком за інших.

— Не спішу, але й отак не люблю. Швидкохідність люблю! Ракетність!

Олімпієць у синьому світері з білою чайкою через груди задумливо побарабанив пальцями по столу.

— Раніше казали: найбистріша за все на світі думка людська... А зараз її переганяє знаєте що?

— Що?

— Електронна машина.

— Ой, сумніваюся, — крутнув головою торпедник. — А почуття людське? Воно ж буває, як блискавка! Кохання, скажімо. Нічого не ждеш, не думаєш, а зустрінеш, і враз, як струмом тебе! Хіба не буває так, га?

— То щасливий струм, — промовив цей, що з білою чайкою.

А торпедник, несподівано усміхнувшись якійсь своїй згадці, покрутив головою:

— Ну і йдемо ж, ну й моряки... Як ночвами тут по Дніпру, миль, вузлів не знають.

— А ви бачили, — запитав свіжовиголений олімпієць, — яка дівчина там наше судно веде?

— Та бачив, — миркнув торпедник і підлив собі ще пива. — Любкою її звати.

Зайшла мова про Любку. Кожен, виявляється, міг сказати щось про неї своє, кожен її помітив. І як вона лизькає цукерками на причалах, і як зрідка лише обдарує кого-небудь скупою своєю усмішечкою. І як зовсім вона ніби не спить у цьому рейсі, бо чи пізно чи зрання — а підтягнуту, ладненьку постать її завжди побачиш біля трапа або ж на мостику, якщо нема біля трапа... Капітана й не видно, всюди, бачиш її, хоч вона ж тільки помічник. Іноді так змерзне, що аж поблідне, тоді чорні густі бровенята її особливо виділяються...

Почувалось, що Люба не зоставила олімпійців байдужими до себе, вони розмовляють про неї охоче, з інтересом. Від їхньої спостережливости не уникло, що іноді на причали вона сходить якась

(Далі на сторінці 32-ій.)

Непорозуміння, та ще й велике

(Враження з Детройтської виставки).

На весні цього року в торонтонській українській періодичній пресі з'явилися повідомлення, що в Детройті має відбутися "Світова виставка українського образотворчого мистецтва", і додано пояснення, що в цій виставці візьмуть участь не тільки мистці трьох мистецьких спілок США й Канади, але й мистці з інших країн світу.

І справді, реклямовану таким чином виставку 24 вересня відкрито, щоправда під трохи скромнішою назвою, як "Виставку Українського Мистецтва". Виставка тривала до 2 жовтня і взяли в ній участь 78 мистців, переважно з Америки й Канади, що виставили понад дві сотні своїх творів — малярство, графіка й скульптура.

Незабаром після закриття виставки в додатку до газети "Гомін України" ("Література і Мистецтво", ч. 10) появилася велемовна стаття О. Хмуровича під назвою "Українське мистецтво у вільному світі", в якій розхвалено Детройтську виставку з усіх боків, а трохи пізніше в газеті "Новий Шлях" ч. 85 вміщено статтю-рецензію Б. Косана — "Образотворча виставка — чи непорозуміння?"

В цій статті, навпаки, сказано багато гіркої правди про упорядчиків виставки і про саму виставку, але ще не всю, якщо брати до уваги декларацію, що згадана виставка була задумана організаторами в противагу виставці радянського мистецтва, яка відбулася цього літа в Торонті і Монтреалі, а зокрема виставці українських малярів, що саме в той час відбувалася в Москві на т. зв. "Декаді української літератури і мистецтва".

Хто був на Детройтській виставці і бачив експонати, той не може не погодитися з оцінкою, що її дав Б. Косан у статті, а ще й додасть і свою думку, що це справді було непорозуміння, та ще й велике.

Але перейдімо до статті О. Хмуровича. Не чесо же сумняшеся, він пише, що "за кожним мистцем (учасником виставки, П. М.) зберігається його індивідуальність" і т. д., промовчуючи, яка та індивідуальність і чого вона варта. Постає питання, чи справді це був показ мистецьких творів, що відбивають українську духовість і можуть конкурувати з творами радянських українських малярів, що були показані цього літа в Канаді?

Експонати виставки можна поділити на три групи. До першої належать твори небіжчика Василя Кричевського (Старшого). Його імпресіоністичні пейзажі, зокрема "Сорочинський ярмарок", це справді українські твори з усіх поглядів. Дивлячись на них, відчуваєш українське повітря, бачиш незабутнє рідне небо й сонце.

До цієї ж групи можна зарахувати й Петра Холодного (Молодшого). Його твори раннього періоду творчости показують нам справді культурного майстра, з глибокою індивідуальністю, з непересічним талантом. Шкода, що останнього часу він чимраз більше удається до модерністичної дешевизни.

Доброю технікою, соковитими кольорами виконані праці мистця-реаліста Петра Мегика і декількох інших.

Поминаючи модного і відомого в західньому світі Олександра Архипенка, із скульпторів, що брали участь у виставці, слід відзначити Михайла Черешньовського, Сергія Литвиненка та Богдана Мухина з його "Князем Ігорем".

Друга група — це так звані "інтелектуалісти", з титулами професорів, докторів, асистентів, теоретиків мистецтва і мистецтвознавців, які мусіли б давати ідейний поштовх у творчій праці. Нічого подібного вони не зробили, натомість, ставши на вигідний для власної пихи шлях, привели Детройтську виставку до цілковитого мистецького банкрутства.

Далі О. Хмурович пише: "Нас особливо цікавлять твори мистців, що їх мистецтво органічно пов'язане стилевими прикметами, національним характером, чи світогляду, поєднанням **сучасного відчування українця** на канві цілісних **традицій української культури**". Цікаво і дивно: де все це автор побачив? Чи не в дивовижних деформованих потворах деяких невдалих "модерністів"? Це твердження в статті О. Хмуровича нічим не вмотивоване.

І третя група — це мистці молодшої генерації: Галина Новаківська, Андрій Бабич, Б. Певний, Петро Магденко та інші, які правдиво підходять до вимог образотворчого мистецтва, в першу чергу опановуючи рисунок, композицію та співвідношення кольорів. На жаль, їх ігнорують "генії" гнилого "модернізму", зарані виносячи кожному з них свій присуд: кого добре похвалити, за кого тільки згадати, а кого й зовсім промовчати.

Відділ графіки на виставці був заступлений зовсім недостатньо. Виставлено тільки відомі вже з попередніх виставок мистецьки виконані портрети І. Мазепи та поетів Т. Шевченка і Т. Осьмачки талановитого мистця-графіка Івана Кейвана. Не знати, з яких саме причин не виставлені праці з історичною тематикою ("Ігорів похід" та ін.) відомого мистця- графіка Петра Андрусіва та інших графіків.

Мало не всі твори Детройтської виставки під мистецьким оглядом і взагалі тематично були занадто вбогі. Майже зовсім не відбита історична тематика, ані наші визвольні змагання. Дуже мало було жанрових творів, а переважали, як і завжди на українських виставках, натюрморти, та й то з модерністичними викрутасами і химерними назвами, як от "Композиція з глеком", "Мертва природа з цвітом" тощо.

Даремно автор статті "Українське мистецтво у вільному світі" спекулює ім'ям видатного монументаліста Михайла Бойчука, який нічого спільного не мав з антихристиянським божевілям різних модерністів і їхніх прихильників. Михайло Бойчук базувався на ренесансі 14 ст. і на класицизмі 17-18 ст. Його творчість відрізнялася від станкового образотворчого мистецтва і вимагала площинного розв'язання. Він розписував фрески, боровся завзято проти безглуздої новаторщини і загинув у боротьбі за відродження правдивого українського національного мистецтва.

Павло МЕЛАЩЕНКО.

В. В. ПАРХОМЕНКО

Мисливські багатства

За стародавніх часів мисливство було основним заняттям племен, що населяли територію теперішньої України. З розвитком землеробства і тваринництва значення його в житті населення зменшилось. Проте хутро і шкури диких звірів завжди високо цінились.

Білка.

Куниця лісова.

Вихохіль.

Ондатра.

Заєць-русак.

Мисливство на Україні має тисячолітню історію. Дуже інтенсивно полювали в Київській Русі. Літописи того часу свідчать про великі мисливські багатства країни. Століттями хутровина на Русі була державною валютою.

Необмежений хижацький промисел, стихійне вирубування лісу та інша нераціональна діяльність людини призвели до надмірного збіднiння мисливських угідь. Напередодні революції багато видів цінних диких звірів і птахів були майже повністю знищені.

Мисливські вгіддя України характеризуються великою різноманітністю: поліські ліси й болота на півночі, кримські і карпатські ліси, численні великі й малі річки, морське узбережжя й солоні лимани на півдні. Велику площу мисливських угідь становлять оброблені поля.

Серед мисливської фавни України чимало цінних представників копитних, хутрових звірів і пернатої дичини. Як масовий об'єкт спортивного полювання на першому місці стоїть заєць. Крім смачного м'яса, він дає шкурку, з волосся якої виготовляють найвищі сорти фетру. Останнім часом заготовляється до 700 тисяч заячих шкурок на рік. Другим за чисельністю звіром, який відстрілюється мисливцями, є лисиця звичайна. Вона завдає значної шкоди іншим видам мисливської фавни, особливо у літній період, знищуючи зайців, молодих козуль, пернату дичину, а також свійську птицю. 1958 року уряд Української РСР прийняв постанову про відстріл лисиць протягом цілого року. А нині за знищення кожної лисиці визнано доцільним поверх вартости шкури виплачувати 30 карбованців винагороди за рахунок коштів держстраху.

Бабак.

Дуже цінну хутровину дають куниці — лісова і кам'яна. Щорічна заготівля їх шкурок становить 6—9 тисяч штук. Відстріл куниць провадиться за спеціальними ліцензіями і тільки в областях, де розводять фазанів, добування їх у сезон полювання на хутрових звірів не обмежується. Суворо регулюється відстріл таких цінних хутрових звірів, як видра, норка, барсуки.

У Криму успішно акліматизувались білки-телеутки, яких завезли в гірські ліси 1948 року. Торік у Карпатах, Криму здобуто майже 37 тисяч білок. На водоймищах республіки успішно розмножується північно-американський гризун — ондатра; заготівля їх шкурок збільшилась до 80 тисяч штук за рік. Мисливці республіки здобувають щороку понад 20 тисяч штук чорного тхора, кілька тисяч далекосхідного єнотовидного собаки, що добре акліматизувався на Україні.

Мисливські організації України проводять велику роботу по знищенню вовків, які дуже шкодять тваринництву і мисливській фавні. За останні десять років вбито майже 20 тисяч цих хижаків. За кожного знищеного вовка, вовчицю або вовченя виплачується винагорода 500 карбованців. У найближчі 3—4 роки чисельність їх буде зведена до мінімуму.

Держава дедалі більше одержує хутровини від звіроводства. На Україні розводять напіввільним методом нутрії, а в клітках — сріблясто-чорних лисиць, норок. Мисливці беруть участь і в заготівлях т. зв. літньої хутровини: ховрахів, сліпців, хом'яків, земляних зайців, пацюків і кротів.

Норка.

Ряд видів хутрових звірів: сте-

Дрофа

Рябчик.

Вальдшнеп.

пові тхори, перев'язки, горностаї, ласки охороняються як корисні тварини, що знищують багато мишовидних гризунів. Під охороною перебувають і рідкісні звірі — вихохолі, що збереглись тільки на ріці Сіверський Дінець, а також бабаки, які зустрічаються окремими колоніями в Луганській та Харківській областях.

Рік-у-рік збільшується поголів'я річкових бобрів. Останнім часом вони розселились не тільки по річках Полісся, а й по Дніпру до м. Канева. Зростає кількість копитних звірів. На два їх види — диких свиней і козуль (самців) дозволяється полювати лише за платними ліцензіями. Велетні наших лісів — лосі почали з Полісся заходити далеко на південь — у Полтавську, Луганську і Дніпропетровську області.

В Криму є велике поголів'я оленів. Зростає кількість їх у Карпатах. Європейські та плямисті олені завезені для розведення в Херсонську, Київську, Харківську, Черкаську, Вінницьку та Житомирську області. У невеликій кількості в Карпатах зберігся ведмідь, якого взято під охорону.

Значний інтерес становить спортове полювання на пернату дичину. За кількістю відстрілюваних екземплярів на першому місці стоять місцеві і перелетні качки: крижні, чирки, сірі качки, нирки, свищі, широконоски, шилохвості, а також дикі гуси. Серед численних видів куликів найбільше цінуються слуква (вальдшнепи), бекас, дупель, кроншнепи.

У вгіддях республіки є багато диких голубів. Особливу цінність становлять види курячих: глухар, рябчик, тетервак, сіра куріпка, перепел. Глухар, чисельність якого невелика, перебуває під охороною. Інші три види в окремих областях добуваються в обмеженій кількості. Охороняється степова дичина — дрофа, хохітва, степові журавлі. Перепел, особливо у степових приморських районах, під час осіннього перельоту є масовим об'єктом спортового полювання.

Протягом цілого року мисливці винищують шкідливих пернатих хижаків — яструбів тетерев'ятників і перепелятників, болотяних лунів, а також сірих ворон.

На Україні розгорнуто великі роботи по акліматизації фазанів. У Криму четвертий рік працює перший у Радянському Союзі державний племінний розплідник фазанів, який щороку дає 2—3 тисячі голів молодняка для розселення у мисливських господарствах республіки. Тепер ця цінна перната дичина є у вгіддях Кримської, Миколаївської, Київської, Одеської, Закарпатської та інших областей.

Мисливство на Україні має виключно спортовий напрям. Робітники, колгоспники, службовці займаються полюванням як спортом і разом з тим дають державі цінну хутровину, ведуть боротьбу з шкідливими звірами та птахами, а здобуте м'ясо дичини використовують для власних потреб.

Усі мисливці республіки об'єд-

Глухар

Качка сіра.

Олень плямистий.

Козуля.

Лось.

нані в Українське товариство мисливців і рибалок або в окружні ради Всеармійського військово-мисливського товариства. Ці організації налічують у своїх рядах близько 400 тисяч осіб.

Величезне будівництво, що провадиться в нашій республіці, висока механізація сільського господарства, інтенсивна експлуатація лісів докорінно змінюють умови життя для багатьох видів мисливських звірів і птахів. Разом з тим зростаюча армія мисливців все інтенсивніше відстрілює їх. У цих умовах для планового використання мисливського фонду вже мало таких обмежень, як скорочення строків полювання, встановлення норм відстрілу дичини, заборона здобувати ті чи інші види. Необхідно впроваджувати цілий комплекс організаційних і біотехнічних заходів, спрямованих на поліпшення використання мисливських угідь, а також спеціяльно розводити дичину.

Головним завданням є ліквідація знеосібки у користанні мисливськими угіддями. Це значить, що їх необхідно закріпити за державними, кооперативними і громадськими мисливськими організаціями, які повинні вести у них правильне господарство. Тепер на Україні товариство мисливців має сотні таких приписних господарств площею понад 6 мільйонів гектарів. Крім того, на території республіки розташовано 3 державних мисливських господарства союзного значення і 18 — республіканського.

В усіх мисливських господарствах впроваджуються комплекси біотехнічних заходів, організовано боротьбу з шкідливими звірами та птахами, знищуються бродячі собаки та коти, створюються штучні водоймища. В зимовий період звірів підгодовують. Споруджуються штучні солонці.

Серед існуючих державних мисливських господарств слід відзначити Кримське, де налічується понад 2500 оленів, сотні козуль, муфлонів. Азово-Сиваське заповідно-мисливське господарство на острові Бирючому має 300 оленів, багато зайців, сірих куріпок та водоплавну дичину. У Заліському лісо-мисливському господарстві під Києвом успішно розводять плямистих оленів; тут є також багато козуль, диких свиней, зайців, фазанів.

Найбільше поселення річкових бобрів мають державні мисливські господарства "Ушомир" на Житомирщині і "Білозерське" на Київщині. Понад сто лосів живе у Конотопському державному мисливському господарстві на Сумщині. Чимало козуль є у державних мисливських господарствах "Печеніги" на Харківщині і "Голоча" Кіровоградської області. Багатством водоплавної дичини відзначається Яготинське господарство. У пониззі Дніпра вже 12 років існує будинок відпочинку мисливців і рибалок "Кринки". Недавно став до ладу другий такий будинок на Дністрі — "Біляївка".

Мисливці повинні по-господарському використовувати державний мисливський фонд і всіляко сприяти його відтворенню.

("Наука і Життя", ч. 9, 1960. Київ.)

Гуртом розбудуймо наш журнал!

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Високоповажаний пане Волиняк!

Висилаю поштового переказа на 26.50 дол. Призначені ці гроші на таке:

1. Віднова передплати на "Нові Дні", на "Уваги до сучасної української літературної мови" О. Курило та на підручник з історії української літератури і хрестоматію "Дніпро" — все для мене;

2. "Нові Дні" та "Соняшник" на рік для пані І. Р. С. в Англію (адресу додаю);

3. "Нові Дні" та "Соняшник" для пані Р. М. у США (адресу додаю).

Решту грошей, 5.00 дол., зарахуйте на пресовий фонд "Нових Днів".

Бажаю дальших успіхів, витривалости та сили.

З правдивою пошаною

Т. БОНДАР, Чікаго, США.

Вельмишановний пане Волиняк!

Пересилаю 4.00 дол. на передплату для пані Е. С. у Сан Франціско. Якщо можна, вишліть з ч. 128, у якому є Ваша стаття про "Пісню про рушник".

З правдивою до Вас пошаною

Д. САДІВНИЧИЙ, Кливленд, США.

Високодостойний пане Волиняк!

Пересилаю поштового переказа на 15.00 дол., які прошу розподілити так:

1. 4.00 дол. передплата для мене на 1961 р.;

2. 4.00 дол. на висилання журналу людині, яка сама не може платити;

3. 3.50 дол. — передплата журналу "Соняшник" для мене;

4. 3.50 — пресовий фонд.

Бажаю Вам найкращих успіхів у Вашій плідній, корисній, а разом і тяжкій праці.

При цій нагоді не можу не висловити свого огірчення від дивацького листа п. редактора Б. Олександрова — це зразок того як необачна людина сама себе компромітує.

З щирою та правдивою пошаною до Вас

Іван МАНЧЕНКО, Бруклин, США.

Дякую за все, дорогий пане Марченко! Ваші гроші даю на передплату для п. Широкостепа в Новому Ульмі, Німеччина.

Пане Широкостепе, у Вас тепер заплачено по ч. 143 включно. П. ВОЛ.

Вельмишановний пане Волиняк!

Шлю банкового переказа на 7.00 дол., які розподіліть так: передплата на "Нові Дні" — 3.50, "Уваги..." О. Курило — 2.00, пресовий фонд — 1.50.

Остаюсь з правдивою пошаною до Вас

М. ІВАНЕНКО, Каледон Іст, Онт., Канада.

Шановний пане Волиняк!

Посилаю Вам 5.00 дол. на "Нові Дні". З них одного доляра я винен за минулий рік. Вибачте, що затримався

з цим боргом — я вже пенсіонер, а все ж таки хочу підтримати Ваш журнал.

Дуже дякую за все. Поздоровляю Вас і всіх тих, що добре роблять для "Нових Днів", з Різдвом Христовим і Новим Роком. Бажаю всім успіхів!

Іван ІЛЯШЕНКО, Ламбертвіл, Н. Дж., США.

Високоповажаний пане Волиняк!

Пересилаю грошового переказа на 5.00 дол., з яких 3.50 на віднову передплати, а 1.50 — на пресовий фонд.

З пошаною

В. ПЕТРАЧЕК, Нью-Глазго, Квебек, Канада.

До редакції журналу "Нові Дні", Торонто, Канада.

Шлю чека на 8.00 дол., з яких на віднову передплати — 4.00 дол., на "Лани" і "Граматику" — 2.75 дол., а 1.25 на видавничий фонд.

З пошаною та щирим привітом

Протоієрей І. ЧУМАК, Гартфорд, Конн., США.

Вельмишановний добродію Волиняк!

Шлю віднову передплати на "Нові Дні" і бажаю Вам здоров'я та сил у Вашій боротьбі за українську ідею та чистоту рідного слова.

Нехай Бог милосердний пішле Вам силу духа й перемоги на тернистому шляху Вашої тяжкої праці і збереже Вас на многії літа!

Сердечний привіт!

А. МЕЛЬНИК, Міннеаполіс, США.

Високоповажаний пане Волиняк!

Шлю віднову передплати 4.00 дол., а 4.00 дол. на пресовий фонд.

З пошаною

М. РИБАЛЬЧЕНКО, Сиракюзи, США.

Шановний пане редакторе!

Шлю 5.00 дол., з них 4.00 на віднову передплати і 1.00 дол. на розбудову журналу.

З пошаною

Олена ШПАКІВСЬКА, Нью-Йорк, США.

Вельмишановний Петре та ще й Кузьмовичу!

Посилаю Вам 3 (три) доляри на передплату "Соняшника" на 1961 рік для Петра Гурінова. Це буде мій різдвяний подарунок для нього.

Крім того — 3.00 дол. на погашення і продовження передплати "Соняшника", що його Ви присилаєте мені. Нехай Вас Бог благословляє під час Різдвяних Свят і в новому 1961 році.

Ваш

Ол. ГАЙ-ГОЛОВКО, Вінніпег, Канада.

Пане Волиняк!

Вибачте, але мені не подобається Ваш "огляд преси" в ч. 131. Я не бачу такого великого "гріха" в тому, що редактор українського журналу не знає докладно російської літератури. І думаю, що Ви дарма колете очі Б. Олександрову, що "кожен учень повторює, що Гончаров написав три романи, — а не повісті! — заголовки яких починаються літерою О". Самі ж Ви знаєте, що окупант накидає тим учням російську літературу.

Лист цей тільки для Вас — прошу не друкувати.

П.Б., США.

Листа мушу видрукувати, бо боюсь, що може ще хтось думає так, як Ви. Але не подаю ні Вашого прізвища, ні навіть міста, у якому Ви живете, якщо Ви не хочете цього.

Мені здається, що Ви помилястесь, дорогий пане П. Б.

Правда, що окупант накидає нам усе своє. Росіяни — наші вороги. Це теж правда. Та щоб боротись з ворогом, його треба знати так добре, як тільки можливо. Інакше програєш у боротьбі. Це одне. А друге — плутати авторів таких відомих творів (мабуть, вони не

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх кляс українських шкіл на еміґрації:

1. **Л. Деполович**

БУКВАР

Четверте поправлене видання

Ціна: У Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

2. **Петро Волиняк**

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої кляси

Третє поправлене й поширене видання

Ціна: у Канаді і США — 1.20 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

3. **Петро Волиняк**

КИЇВ

Читанка для 3-ої кляси

Друге збільшене видання (більший формат і виразніший та більший шрифт)

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

4. **Петро Волиняк**

ЛАНИ

Читанка для четвертої кляси

Друге поширене й поправлене видання (збільшено кількість сторінок, збільшено шрифт і формат сторінки).

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

5. **Петро Волиняк**

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміґрації підручник такого типу. Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії й Австралії — 10 шілінгів

6. **Дмитро Кислиця**

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(Фонетика й морфологія).

Підручник пристосований до українських еміґраційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміґрації.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,

в Англії й Австралії — 10 шілінгів

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

є вже такими нікчемними, якщо ще й сьогодні стають темою для статтей) у журналі таки не личить, бо це ширення неписьменности серед молоді.

Ще хочу звернути Вашу увагу, що не можна узагальнювати всіх росіян — є між росіянами дуже порядні й чесні люди, є між ними й багато наших друзів, які щиро хочуть волі нашому народові. Трагедія наша, а разом і російської нації, що цих чесних і порядних людей серед росіян дуже мало і вони навіть не можуть зважитись висловити свої погляди. Таке становище є справжньою ганьбою російської нації. Але будьмо розумними й не берім на себе частину цієї ганьби: будьмо чеснішими й чистішими за росіян, дорогий пане П. Б. Ніколи не забувайте, що загальна сліпа ненависть чеснотою не була й не є. А поневолена нація, яка бореться за своє визволення, мусить бути ідеально чесною в боротьбі. Інакше — програє.

Між іншим, Тургенєв, якого редактор "Мол. України" плутає з Гончаровим, був людиною дуже поступовою, зокрема він дуже шанував Т. Шевченка. Тургенєв і Гончаров дружили між собою, то навряд чи можна чекати сліпої ненависти до нас і в Гончарова.

Між іншим, я не квапився з цим "оглядом", бо все чекав, що Б. Олександрів виправить помилку в черговому числі, але вийшла "Молода Україна" й за грудень, а поправки все не було, то я вирішив, що треба одумівців попередити, що в їх журналі є така помилка. Між іншим, один одумівець мені сказав: "Дуже добре зробили, що звернули увагу на це. Я почав був читати статтю "Зайві люди", але тільки прочитав перше речення, з якого довідався, що роман "Обломов" "написав" Тургенєв, то далі вже не хотів читати..."

П. ВОЛ.

Пане Волиняк!

Шлю Вам 23.00 доляри, які ми зібрали на розбудову "Нових Днів" 10 грудня 1960 р. на іменинах дочки Надії та Олекси Говорунів Наталки.

Небагато нас там було, то й не багато грошей зібрали. Почав цю справу Калишник Андрій, хоч йому "Нових Днів" і знаємо, що як ми не поможемо, то ніхто не довелось дуже нас переконувати, бо ми ж усі читачі ж інший того не зробить. Добре було б, щоб і інші наші люди за чаркою не забували про "Нові Дні".

Гроші дали такі особи: Білошицький Сергій — 5.00, Білошицька Надія — 5.00, Говорун Надія — 5.00, Волошин Іван — 2.00, Кузьменко Р. — 2.00, Говорун Петро — 2.00, Калишник Андрій — 2.00.

Бажаємо дальших успіхів "Новим Дням".

Іван КУЗЬМЕНКО, Торонто, Канада.

Дякуємо всім, особливо пп. Калишникові та Кузьменкові за їх ініціятиву. А Наталці бажаємо всього найкращого — хай здорова та розумна росте на радість своїм батькам! Редакція.

Вельмишановний Петре Кузьмовичу!

Перечитавши останнє число (ч. 130) журналу від А до Я, я наткнувся на одну "халепу", а саме на передрук із журналу "Листи до приятелів", який видає й редагує д-р М. Шлемкевич. Як Вам відомо, цей передрук був і в "Прометеї" і, здається, в "Українських Вістях".

Не знаю думок тих, як кажуть, "великих людей", але мене за той допис, то просто "чорти беруть". Шлемкевич пише: "...тим голосніша в ньому щораз нижча духова людська порода, що преться до проводу..."

Про що все це говорить? І що це за термінологія? На мій скромний погляд, це просто ознака поганого виховання. Саме цим оці доктори й відігнали від себе людей, бо бояться упустити з своїх рук отой "провід". Виходить так, що оця сама "нижча порода" має своїм обов'язком тільки вибирати провід з "вищої раси", ну, та ще хіба пригодиться в час війни в ролі "гарматнього м'яса". А в мирний час їх обов'язком є давати докторові Шлемкевичеві гроші на його видання...

Я вже відмовився від видань д-ра М. Шлемкевича ("Український Огляд" тощо), бо знаю вже давно його мету... А де вони, ті доктори, були, коли оцю "нижчу породу" десяткували по сталінських тюрмах, що Ви самі добре знаєте, бо самі ж пробували цього "щастя" окупантського? А де вони були, в 1945-46 рр., як ми були зацьковані німецькими собаками? Чи не серед "вищої раси"? А тепер вони мають нас, "ірраціональну східняцьку стихію", загнуздати?

Я дивуюсь, що Ви отаке передруковуєте, краще передрукували б якесь оповідання добре...

Якщо захочете видрукувати цього листа, то прошу не підписувати моїм прізвищем, бо я маю вдома родину і не хочу дуже тут розписуватись, щоб не пошкодити їй.

З найкращою до Вас пошаною

С. С., Міннеаполіс, США.

Мені здається, дорогий пане С. С., що сталося непорозуміння. Я, наприклад, розумів статтю, зокрема цей вираз, у "Листах до приятелів" так: "нижча порода" не за освітою, а тим більше не за класовим походженням, а під цією категорією я розумів усяких хапунів, кар'єристів, злодіїв, взагалі людей аморальних, які таки дуже часто є в проводах наших організацій та установ, хоч їх рано чи пізно, а таки усунуть відти. Але поки їх усунуть, то вони дуже нашкодять, головне тим, що відштовхнуть порядних людей від організації. Через них відходять від організацій люди з великою освітою і знанням, а часто й звичайні люди, які просто не зносять тієї атмосфери, яку витворюють такі "активісти". Особливо такі типи намагаються усунути людей інтеліґентніших, бо вони є для них найбільшою загрозою на їх шляху до влади в певній організації.

Так зрозумів цю статтю я. Та бачу, що д-р М. Шлемкевич не досить точно висловився. Про це свідчить хоч би й Ваш лист. Або я його неправильно зрозумів, що мені було б дуже неприємно. Будемо сподіватись, що він, д-р М. Шлемкевич, свої вислови з цього приводу уточнить, а тоді ми й побачимо, чи є різниця в наших з ним поглядах, чи нема. Тоді й займемо відповідне становище. П. ВОЛ.

Вельмишановний пане редакторе!

Шлю чека на 8.00 дол., з яких 4.00 на віднову моєї передплати, а 4.00 на передплату для п. О. Самарського з нагоди дня народження його милої дружини.

Бажаю багато успіхів!

З пошаною

П. КОНДРАТЕНКО, Детройт, США.

ВШАНУВАЛИ ПРОФ. ДОМЕТІЯ БЕРЕЗЕНЦЯ

30 листопада 1960 р. українська громадськість Едмонтону та околиць вшанувала сорокаліття артистичної діяльности відомого концертового та оперового співака проф. Дометія Березенця.

Проф. Д. Березенець народився 20 серпня 1898-го р. на Чернігівщині. 1920-го року закінчив учительську семінарію, а 1931-го р. Київську консерваторію (вокальний факультет).

Перед першою світовою війною проф. Д. Березенець об'їздив майже всю Україну, даючи власні концерти, переважно з дружиною, співачкою Оленою Лозицькою. Кілька років працював у Київській опері. Пізніше виступав також із концертами у Празі й Берліні. Таким чином, проф. Д. Березенець дав щонайменше 1500 концертів протягом останніх сорока років.

До Едмонтону проф. Д. Березенець прибув 1959-го р. Тепер він, повний сил і здоров'я, працює в консерваторії при Альбертському коледжі, а також веде студію дома.

Крім ювілята, у концерті взяли участь Олена Лозицька (сопрано), Маргарита Турнер (сопрано), Люба Куць (скрипка) та три інші студенти класи проф. Д. Березинця.

Дуже гарно акомпаніювала Валентина Доброліж, вчителька гри на роялі і дружина відомого в Едмонтоні мистця В. Доброліжа. На програму ювілейного концерту склалися три пісні М. Лисенка, а також твори Р. Штравса, Верді, Чайковського, Глінки, Даргомижського та інших композиторів. ЯрС.

З МІСЦЕВОГО ЖИТТЯ

ДОБРОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ

1 грудня м. р. в Торонті відбувся концерт, який влаштувала Гол. Управа СУЖЕРО (дивно, чому не місцевий відділ) з метою придбання коштів для протибільшовицької роботи. З уваги на мету концерту, всі артисти виступали безкоштовно, а катедра св. Володимира дала безкоштовно залю.

У концерті взяли участь Л. Головко, М. Тагаїв, Іраїда та Петро Черняки, Л. Скірко, танцюристи Юлія Пришляк, І. Вітошинська та Я. Заварихін (він же керівник групи). Акомпаніював К. Олешкевич.

Мали ще виступити (були зазначені в програмках) О. Гошуляк, Я. Самотілка, Г. Шведченко та С. Шульга, але чогось не виступали — ніби всі похворіли разом...

З учасників варто відзначити Ліду Головко, яка робить дальші успіхи. Добре, як і завжди, співали всі інші виконавці, які нашим читачам уже відомі.

Найцікавішою точкою програми був чи не М. Тагаїв (художнє читання Шевченкових творів) та згадана група молодих танцюристів.

Вечір відкрив М. Приходько. Він же й читав уривок із своєї нової книжки "Далекими дорогами". Він же — не знаємо, чи то щоб замінити хворих артистів, чи щоб "пописатися", чи щоб пожартувати, — проспівав дует з Іраїдою Черняк... Було справді весело!

Конферансьє — п. Ринденко, який, на жаль, на цю ролю не надавався.

Публіки коло півтораста осіб.

ДОПОВІДЬ КОСТЯ ТУРКАЛА

У неділю 11 грудня місцевий відділ СУЖЕРО улаштував прилюдну доповідь Костя Тимофієвича Туркала, одного із 45 підсудних на Харківському процесі СВУ. Це, мабуть, була чи не найкраща доповідь, яку місцевий відділ СУЖЕРО влаштував за весь час.

К. Туркалові властиві виняткова, як на еміграційні умови, об'єктивність, солідність опрацювання матеріялу, виключна, — знову, як на еміграційні умови, — культура мови і промовницькі здібності. Двогодинну доповідь люди вислухали з винятковою увагою.

На жаль, були спроби від двох "севеушників", які тільки з цією метою і прийшли, зробити "поправки" до доповіді. На щастя, їх ввічливо попросили сісти, що вони й зробили.

Доповідач наприкінці доповіді схвильовано відзначив намагання деяких кіл (еміграційні "севеушники") дискредитувати СВУ, відзначив, що ці люди доходять до того, що навіть відбирають йому право говорити про СВУ, забуваючи, що він єдиний на еміграції з колишніх підсудних на процесі СВУ.

Доповіді не переказуємо, бо в кількох рядках її не перекажеш. Тим більше це зайве, що вона буде опублікована.

На жаль, присутніх, як на таку доповідь, було дуже мало: коло ста осіб. Велика шкода для тих, хто не прийшов!

Відділ СУЖЕРО може гордитись, що саме він зважився запросити аж із Нью-Йорку учасника СВУ і тим належно відзначити 40-річчя того ганебного процесу, на якому окупант судив не тільки 45 членів СВУ, а цілу українську націю.

Дивно, що доповідь була мало реклямована. Напр., у пресі були великі оголошення про концерт, але жодним словом не згадано про доповідь, яка відбувалася другого дня по концерті. Можна було б сподіватися більшої кількости слухачів. А пару рядків про доповідь не збільшило б вартости оголошення. Варто було б дати навіть і спеціяльні оголошення.

Та так чи інакше, а доповідь варта уваги, а відділ СУЖЕРО похвали за те, що її влаштував.

НАШІ ВТРАТИ

†ВАСИЛЬ ГОРДІЙОВИЧ ЦЕГЕЛЬНИК

З сумом і жалем повідомляємо всіх наших читачів і співробітників, що в Мельбурні (Австралія) помер один з будівничих нашого журналу в Австралії Василь Гордійович Цегельник.

Похорон відбувся 25 листапада 1960 р. Обряд похорону виконали Високопреосвященніший Архиєпископ Сильвестер та Високопреосвященніший єпископ Донат. У похороні взяла участь велика кількість знайомих і друзів Покійного, в тім числі й чимало австралійців, які працювали з Покійним.

Над могилою промовляли: єпископ Донат, від представництва ВО УНРади — О. Престашевський, від ЦК УРДП — К. Гіммельрайх, від Легіону ім. Симона Петлюри — Я. Коваль, від управи української громади Вікторії — Б. Шемет.

Василь Цегельник народився 13 липня 1923 р. в Роменському районі на Сумщині в патріотичній українській селянській родині. Його батько, Гордій Михайлович Цегельник, був одним з тих українців, які завжди мріяли і в міру своїх сил діяли для добра України. За приналежність до СВУ був висланий з України.

Василь Цегельник ще з малих літ був сповнений ненависти до російського окупанта України. Це й привело його на еміграцію, це й дало йому силу для громадсько-політичної праці на еміграції: Покійний всі роки перебування на чужині віддав для праці на користь нашого народу. Він був одним із найактивніших членів УРДП, довший час був членом Кр. Комітету цієї партії в Австралії, був членом Легіону ім. Симона Петлюри. Одночасно з цим він був не тільки людиною

віруючою, але й активним діячем Української Православної Церкви в Австралії, одним із організаторів парафії у Сиднеї, а потім і в Мельбурні.

Чимало допомагав пресі, зокрема "Новим Дням", поширюючи наш журнал у провінції Вікторія.

Висловлюємо своє найщиріше співчуття вдові Покійного Лідії Анатоліївні і всім його друзям.

Вічна Йому пам'ять!

РЕДАКЦІЯ.

ПОМЕР РЕД. ВОЛОДИМИР МАРТИНЕЦЬ

В суботу, 10 грудня 1960 р. помер у Вінніпеґу після короткої недуги Володимир Мартинець, редактор, а останнім часом також і управитель тижневика "Новий Шлях".

В. Мартинець народився 1899 року у Львові. З фаху інженер-економіст. Брав участь в українських визвольних змаганнях в рядах Українських Січових Стрільців та київських Січових Стрільців. Редагував журнали "Сурма" та "Розбудова Нації" та інші видання УВО-ОУН. Пізніше, на еміґрації, редагував "Українське Слово" в Парижі. Був одним з основоположників та ідеологів ОУН (Організація Українських Націоналістів) та постійним членом ПУН (Провід Українських Націоналістів), організатором і головою Літературно-мистецького клюбу у Львові в часі німецької окупації. Під час другої світової війни був політичним в'язнем німецьких концентраційних таборів. За студентських часів брав участь у студентському житті в часі існування тайного українського університету і був кілька разів арештований польською владою.

Після приїзду до Канади став одним з редакторів "Нового Шляху", а останньо відповідальним редактором та управителем. Був членом Президії Комітету Українців Канади і брав участь у цьогорічних нарадах в Торонті між делеґаціями КУК і УККА.

Осиротив дружину Ірену (з дому Туркевич) та сина Лева, уже одруженого, та вихованку Стефанію, теж одружену.

Панахида відбулася у п'ятницю 16 грудня в Катедрі св. Володимира та Ольги, а похорон — в суботу, 17 грудня, з тієї ж катедри.

Родині Покійного висловлюємо щире співчуття.

Вічна Йому пам'ять!

РЕДАКЦІЯ.

ФОТО ВИДАЄ ПІДЛІСТЬ ОКУПАНТА...

В ілюстрованому двотижневому журналі "Україна" (ч. 21, 1960, Київ) уміщено вістку про організацію астрономічного пункту в Херсоні. Вістка подана на тлі двосторінкового фотомонтажу під таким "скромним" заголовком: "Тисячі астрономів у Херсоні". Починається замітка не менш "культурною" російсько-більшовицькою реклямою: "Останнім часом у Херсоні появилось к і л ь к а т и с я ч астрономів..." Не інакше, як з рукава Микити Хрущова висипались!

Звичайно, що головний редактор (у більшовиків це — політичний наглядач за редакцією) І. Ф. Стативка навряд чи червонітиме за те, що не знає значення слова астроном. Справді, якби він знав, що не кожен той, що заглянув у телескоп, є астрономом, то йому не було б потреби бути головним редактором, а був би він тільки відповідальним чи звичайним членом колеґії, себто людиною, яка творить журнал. Та й взагалі — поганому виду немає стиду... Але Гундичеві, Касіяновi, Кучерові, Лановенкові, Нагнибіді та іншим мусить бути таки соромно.

Та справа не в тім. Нас цікавить фотомонтаж, на якому надписано назви багатьох сузір'їв. Хоч Херсон цілком українське місто і ми дуже сумніваємось, щоб з Тамбова й Вологди "астрономи" цілими тисячами їхали на "наукову працю" в це провінційне українське місто, але всі назви сузір'їв виписано по-російському: Волосы Вероники, Лебедь, Большая Медведица, Малый Лев, Змея, Гончие і т. д.

У підтекстовці сказано: "...лектор починає розповідати про Всесвіт, про безмежні простори космосу". Очевидно, якщо написи зроблені російською мовою, то й лекція відбувається не українською, а таки "общепонятною" мовою "старшого брата".

Як бачимо, для обмосковлення українців росіяни використовують навіть і "безмежні простори космосу".

Зразкова "суверенність" України. Сталінсько-хрущовська.

ВАЖЛИВА АРХЕОЛОГІЧНА ЗНАХІДКА В ПУТИВЛІ

У червні-липні ц. р. в древньому українському місті Путивлі, на горбі, який має назву "Городок", працівники Інституту археології Академії Наук УРСР та Сумського краєзнавчого музею провадили археологічні розкопки.

Путивль — стародавнє українське місто, оспіване у безсмертній поемі "Слово о полку Ігоревім". У ньому був палац новгород-сіверського князя, боярські терема. Про ці будови вчені дуже мало знали аж до 1959 р. Наприклад, досі історики вважали, що всі споруди князівського двору в Путивлі були дерев'яні. Це відбилось навіть на декораціях опери "Князь Ігор". Це уявлення було помилковим.

Археологічні розкопи цього року на горбі "Городок" виявили нижню частину кам'яної споруди другої половини XII століття. Це — залишки палацової церкви героя "Слова" Ігоря Святославича. Ця церква була баштоподібною спорудою з фасадами, багато прикрашеними пілястрами.

Між іншим, серед пам'яток староукраїнського будівництва будов такого типу досі ще не було виявлено. Такі споруди зустрічались лише в Югославії, але вони належать до XIV — XV століть.

Залишки цієї церкви мають велике значення для науки, бо вони відкривають нам невідомі досі сторінки староукраїнської культури XII століття.

Розкопи "Городка" продовжуватимуть і в наступному році.

І ЦІ ПОЛЯ...

І ці поля мені тепер чужі,
І ти чужа, і притулку немає...
Куди ж іти? Скажи мені, скажи!
І ти не знаєш, і ніхто не знає.
Як і торік, пролинули чайки
І проспівали сурми журавлині,
І сонце те ж, і ті ж горять зірки, —
Одна лиш мертва мрія не прилине.
Холодне небо. Вечір сталевий,
В недвижнім смутку золотяться зорі...
Зійти б, зійти на дальній шпиль гірський
І руки простягти в німі простори!

М. Рильський.

Книжковий відділ фірми „Українська Книга”

962 BLOOR ST. W., TORONTO, ONT.

Повідомляємо своїх клієнтів та їх знайомих, що 24 грудня почався спеціяльний

РОЗПРОДАЖ КНИЖОК ТА ПЛАСТИНОК ПО ЗНИЖЕНІЙ ЦІНІ

Заощадіть від 20 до 50 відсотків.

Використайте нагоду набути цінні книжки і пластинки для своїх особистих бібліотек і для подарунків близьким. Наш склад відкритий від 9 год. ранку до 6 год. вечора від понеділка до суботи за винятком п'ятниці, коли закриваємо о 9-ій вечора.

Приймаємо поштові замовлення, але просимо додайте по 20 центів за кожну книжку і пластинку для покриття пошти. Гроші присилайте тільки у формі “мони ордер” на адресу:

“UKRAINSKA KNYHA”
962 Bloor St. West, Toronto, Ont.

Нижче подаємо тільки малу частину різних книжок на складі:

Захар Беркут, Іван Франко	2.50	Кобзар, Т. Шевченко	1.50
Історія Києва, 801 сторінки	6.00	Вибрані твори, Іван Франко	3.00
Гомоніла Україна, П. Панч	3.50	Іван Франко, Поеми й оповідання англійською мовою	2.00
Крим у 135-х фотоілюстраціях	3.00	О. Кобилянська, Твори в 3-ох томах	7.50
Українська Радянська Енциклопедія, 639 стор.	5.00	Народний одях західних областей України О. Кульчицька	9.95
Українські страви	2.60	Українські народні вишивки всіх областей України	1.75
Чапаєв, Д. Фурманов	1.90	Словар української мови в 4-ох томах, Борис Грінченко	8.00
За Вітчизну, С. Царевич	1.70	Адам Міцкевич, Вибрані твори в 2-ох томах, переклад М. Рильського	2.50
Україна — Архітектура міст і сіл	5.95	Антологія української поезії в 4-ох томах	9.00
Дон Кіхот, Сервантес	3.00	Польсько-український словник 1 і 2 том, А. Генсьорський і Л. Л. Гумецька	4.50
Книга для читання з історії УРСР	1.40	Страчене Життя, Архип Тесленко	2.50
Трудна любов, В. Кучер	1.75	Марко Черемшина, Твори	1.75
Твори, П. Грабовський	2.00	Е. П. Кирилюк, Т. Г. Шевченко	3.00
Енеїда, І. Котляревський	0.75		
Г. Орджонікідзе — Статті і промови	2.00		
Українські народні ліричні пісні	1.50		
Народна кераміка західних областей УРСР	1.25		
На новій землі, Петро Кравчук	2.00		
Т. Шевченко, твори в 3-ох томах	7.00		

Дитяча література з кольоровими ілюстраціями

Таємниця, О. Іваненко	1.25	Колосок до колоска, М. Стельмах	0.90
Як Довбуш карав панів	0.90	Кукуріку, Б. Гайдучикова	0.30
Ладоньки ладусі	1.50	В Країні Соняшних Зайчиків, Всев. Нестайко	0.90
Діти Гірчичного Раю, Н. Кальма	1.65	Казки, Микола Шпак	0.45
Дванадцять місяців. Дитячий календар на 1960 рік	1.75	Казка про мороза Лиходія і Сонечко Добречко, Ф. Лазорик	0.45
Горбоконик, П. Ершов	1.30	Павлик-Равлик, Л. Письменна	0.45
Оповідання про далеку північ, М. Трублаїні	1.30	Чаровний перстень, В. Малик	0.30
Вогнище, Валентин Бичко	1.30	Пан Коцький	0.30
Капітан Зірвиголова, Луї Буссенар	1.30	Про маленьких друзів, В. Литвиненко	0.30
У відкритому морі, П. Капиця	0.90	Школа під дубом, М. Томчаній	0.25
Діти французьких докерів, Андре Стіль	0.50	Іванчові Пальчики, Елін-Пелін	0.25
Брати Місяця, С. Плачинда	0.85	Маленький грішник, М. Коцюбинський	0.15
Казка про царя Салтана, О. Пушкін	0.75		

ДНІПРОВСЬКИЙ ВІТЕР

(Продовження із стор. 22-ої.)

бентежна, а назад повертається задумлива, присмучена. Ніби когось сподівалась зустріти, і не зустріла. Шукала, і не знайшла.

Виникало бажання більше знати про неї, про те, як вона живе, кого покинула в Києві, хто її жде. Чи, може, й ніхто ще не жде її в житті? Може, всі почуття, всю пристрасть дівочу забирає Дніпро, широчінь оця неспокійна, ночі темні та вітри, все їм віддає, а собі нічого не лишається? Дні й ночі. Замість танців — у рейси, на дощ, на вітер. Панчохи не найлон, а теплі, грубошерсні на круглих тугеньких її литочках...

— Славна, славна, — сказав крутоплечий, — жаль, що залицятись нам до неї не світить...

— Чому не світить? — аж смикнувся торпедник.

— Одружені ми всі, заарканені... А ви?

— Я — вільний.

— О, так у вас перспективи, — усміхнено зауважив старший з олімпійців, і додав уже серйозним тоном: — Робота в неї нелегка, чоловіча, але, бач, не втратила на ній жіночости, є в ній щось таке, що приваблює. Таку легко уявити й дружиною, і господинею в домі, матір'ю дітей... В усьому раду дасть.

(Закінчення в черговому числі.)

Уже вийшла з друку нова книжка В. Чапленка — повість "УКРАЇНЦІ". Ця повість — безпосереднє продовження повісті "ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО", але може бути читана й окремо як закінчена сюжетна цілість. Ціна 2 дол. Якже хто хотів би придбати тепер і повість "Півтора людського", то її знижена ціна — 1 дол. Писати:

V. Chaplenko, c/o UVAN 11½ W., 26th St.,
NEW YORK, N. Y., U.S.A.

СПИСОК

авторів, твори яких були видрукувані в "Нових Днях" протягом 1960 р. Список друкуємо за абеткою, число, яке стоїть після країни, у якій живе автор, показує число журналу, у якому видрукувано твір згаданого автора.

1. Алябьєв, Україна — 131.
2. Антоненко-Давидович Б., Україна — 126/127, 128.
3. Айзикович Р., Україна — 131.
4. Битинський М., Канада — 131.
5. Бобровська Г., Україна — 131.
6. Братунь Р., Україна — 125.
7. Вишня Остап, — 120.
8. Волиняк П., Канада — 121, 122, 123, 125, 128, 130.
9. Ворскло В., Канада — 120, 122, 125.
10. Галан А., США — 123.
11. Гаран Є., Австралія — 121.
12. Гарасевич А. — 120.
13. Гніденко Б., Україна — 125.
14. Гуменна Д., США — 122.
15. Далека Л., Австралія — 131.
16. Дарда В., Україна — 122.
17. Дербуш М., США — 120
18. Дімаров А., Україна — 120.
19. Дорошенко В., США — 124, 125, 130.
20. Дражевська Л., США — 123, 124.
21. Дубина В., США — 122.
22. Іванис В., Канада — 129.
23. Іванчук В., Україна — 129.
24. Івченко Л., США — 126/127.
25. Каганович Р., Україна — 131.
26. Карпенко-Криниця П., США — 121, 125.
27. Качор А., Канада — 128.
28. Качуровський І., Аргентина — 122.
29. Кислиця Д., Канада — 121.
30. Клен Ю. — 129.
31. Коломиєць Т., Україна — 125.
32. Костенко Л., Україна — 120, 122, 123.
33. Кривда Г., Україна — 121.
34. Кукуруза П., США — 122.
35. Ле Іван, Україна — 121.
36. Лубська О., США — 123.
37. Малишко А., Україна — 121, 128.
38. Мартич Ю., Україна — 122.
39. Молодожанин Л., Канада — 128.
40. М'ястківський А., Україна — 120, 121.
41. Недзведський М., США — 122.
42. Огнянов Христо, США — 124.
43. Олександрів Б., Канада — 122.
44. Онуфрійчук Ф., Канада — 128.
45. Орел А., США — 131.
46. Первомайський Л., Україна — 120, 129.
47. Петлюра Симон — 124, 125, 126/127.

48. Пісочинець С., США — 129.
49. Полтава Л., США — 124, 126/127, 129.
50. Приходько Н., Україна — 120, 129.
51. Рутковський Б., Україна — 131.
52. Сварог В., США — 121, 123, 124, 125, 126/127.
53. Ситник М. — 123.
54. Славутич Яр, Канада — 121, 124, 128, 131.
55. Смілянський Л., Україна — 130.
56. Соловей Д., США — 130, 131.
57. Сонич О., США — 125.
58. Сосюра В., Україна — 131.
59. Стельмах М., Україна — 120.
60. Степ П., Канада — 126/127.
61. Тарнавський О., США — 120, 130.
62. Ткаченко В., Україна — 120, 121, 125, 131.
63. Фененко М., Україна — 129.
64. Фоменко М., США — 122.
65. Химич М., США — 120, 122, 123, 126/127.
66. Хозе Асунсіон Сільва, Аргентина — 122.
67. Чапленко В., США — 120, 125, 128, 130, 131.
68. Черкасенко С. — 122.
69. Чичка Хв., Аргентина — 126/127.
70. Чорнобицька Г., Австралія — 124.
71. Шевчук В., Україна — 125.
72. Шкабара К., Україна — 125.
73. Щербак М., США — 126/127.
74. Юриняк А., США — 129.

СПИТАЙТЕ ВАШОГО ЛІКАРЯ ЧИ АПТЕКАРЯ

Позбавитесь важких болів при ІНФЛЮЕНЦІЇ чи ПРОСТУДІ ЧАСНИК ВАМ ДОПОМОЖЕ

Підтримуйте Вашу силу та здоров'я. Мільйони людей століттями вживають часник, як оздоровлюючий продукт і вірили в його скріплювальну силу. Часник — природний антисептичний засіб, що очищує кров. Багато людей вживає часник та хвалить його вартість у полегшенні артретичних та ревматичних болів. Адамс Ґарлик Перлс включають салісиламід — випробуваний засіб на полегшення болів. Чиста часникова олія екстрагується з цілої часникової цибульки — у сконцентрованій формі. Ви маєте усі користі, які може дати ця сильнодіюча рослина. Адамс Ґарлик Перлс не мають ні запаху ні смаку — капсульки легко заживати. Ще сьогодні купіть коробку у Вашій аптеці і переконайтесь, як вони Вам можуть допомогти. Будете вдоволені, що це зробили.

Watson's

АТЛЕТИЧНІ СПОРТОВІ ШТАНЦІ ДЛЯ ЧОЛОВІКІВ ТА ХЛОПЦІВ

Усі активні чоловіки справді цінять ВОТСОНС атлетичну мошонку та потрійну начеревну підтримку. Еластичний поясок — незрівняна чоловіча вигода. Носяться довго, легкі до прання — не прасувати. Допасовані джерсі.

15-W-O

Яка б це нагода не була...

чи Свято Незалежности і Об'єднання,

чи Свято Поляглих,

чи Різдвяні Свята,

або будь-які інші святкування у вашій родині, клюбі чи товаристві.

АНДРІЙ ЗАПАРИНЮК

Ваш представник фірми Ґ. і В. дуже радо допоможе у плянуванні вашого прийняття. Кличте Андрія по телефонах:

EM 2-1832 або CR 8-1466

або пишіть до нього на адресу фірми:

Gooderham & Worts Limited,

2 Trinity St., Toronto,

яка дестилює канадську віскі та перепродує світової слави вина та лікери

GOODERHAM & WORTS
Distillery

Mr. S. Kyndyk
1830 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
U.S.A.

ПЛЯНУВАННЯ І РОЗВИТОК майбутности ОНТАРІО

"Уряд Онтаріо гордий з величезного розвитку цієї Провінції в останніх роках... прогресу, який буде продовжуватись далі. Рівночасно ваш уряд звертає велику увагу на добробут одиниць у суспільстві."

Hon. W. M. Nickle, Q. C.,

Міністер Плянування і Розвитку Провінції Онтаріо.

Останніх 15 років Провінція Онтарії втішається надзвичайним добробутом, який характеризує безприкладний у Канаді темп індустріяльної експансії, на що їй завидує цілий світ. Сьогодні у Провінції є більше затруднених людей, як будь-коли перед тим, а заробітні платні цих робітників є найвищі в історії Провінції.

Щоб утримати таку постійно експансивну економію, Уряд Онтаріо основує через Відділ торгівлі та індустрії, Департамент плянування й розвитку, Відділ продукційного досліду, який буде мати функцію стимулювати продукцію і затруднення у виробничих підприємствах Онтаріо.

Будуть обдумувані і означувані нові продукти, які зможуть продукувати існуючі компанії. Основною метою цього Відділу буде допомога продуцентам знайти заміну на теперішні імпорти.

Зі змінами, яєі ми зазнаємо в економічному кліматі, урядова політика експансії й розвитку прибрала нової ваги. Як велика виробнича Провінція фабричних, сільськогосподарських і основних продуктів, для неї ціль постійного добробуту є поширення ринків.

Засоби Відділу торгівлі й індустрії, включно з бюрами в Лондоні, Нью-Йорку й Чікаго, стоять до диспозиції всім продуцентам, які бажали б інформацій про нові продукти, на безкоштовній та довірочній базі.

За докладнішими інформаціями пишіть до директора:
Mr. F. J. Lyle

ONTARIO DEPARTMENT OF PLANNING & DEVELOPMENT

Hon. W. M. Nickle, M.B.E., M.C., Q.C.
MINISTER

Hon. Leslie M. Frost, Q.C., LL.D.
PRIME MINISTER

PDE60-11